

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
РИНКОВИХ ВІДНОСИН»**

ЗАТВЕРДЖЕНО:

Вченою радою Київського університету
ринкових відносин

протокол №

від "14" квітня 2021 року

Голова Вченої ради

І.В. Черевань

**ПРОГРАМА ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ
ДЛЯ ОСІБ, ЯКІ ВСТУПАЮТЬ НА НАВЧАННЯ ДЛЯ ЗДОБУТТЯ
ДРУГОГО РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 081"ПРАВО"**

Пояснювальна записка

Вступне випробування проводиться в Київському університеті ринкових відносин на здобуття освітнього ступеня «магістр» з галузі знань 08 “Право” спеціальності 081 “Право”.

Метою вступного випробування є перевірка фахових знань та вмінь щодо:

- а) теоретичного підґрунтя правосвідомості, правового світогляду та правового мислення;
- б) перевірки навичок абітурієнта правильно давати правову оцінку соціально значущим фактам, політичним подіям та процесам, грамотно формулювати власні переконання щодо проявів правового нігілізму, використовувати свій світоглядний потенціал для прийняття юридично значущих рішень.

Для успішного засвоєння дисциплін, передбачених навчальним планом по підготовці фахівців освітнього ступеня «магістр» абітурієнти повинні мати перший рівень вищої освіти за спеціальністю “Правознавство” та володіти здібностями засвоєння знань, умінь і навичок в галузі юридичних наук і професійної підготовки. обов’язковою умовою є володіння українською мовою як державною.

Програма складається з тестового матеріалу який інтегрує знання з теорії держави і права, конституційного, цивільного, адміністративного, кримінального права, трудового права, фінансового права, що передбачені програмою підготовки бакалаврів.

Екзаменаційні білети складаються з 50 тестових завдань.

Під час вирішення тестових завдань студенти використовують отримані під час навчання знання, практичний досвід та знання отримані шляхом самоосвіти.

ОПИС ОСНОВНИХ РОЗДІЛІВ ТА ЇХ КОРОТКИЙ ЗМІСТ

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО УКРАЇНИ

Поняття конституційного права як галузі публічного права. Предмет конституційного права України як галузі права. Поняття та специфіка методу конституційно-правового регулювання. Місце конституційного права України в системі національного права. Система конституційного права України як галузі права. Конституційно-правові інститути: поняття та особливості. Поняття, особливості та класифікація конституційно-правових норм. Поняття та система джерел конституційного права України. Конституція України – основне джерело конституційного права. Конституційно-правові відносини: поняття та особливості. Суб'єкти конституційних правовідносин. Об'єкти конституційно-правових відносин: поняття та види. Юридичні факти в конституційному праві: поняття та значення. Наука конституційного права: поняття, предмет та система. Методологія науки конституційного права. Конституційне право як навчальна дисципліна. Поняття, види та ознаки конституційно-правової відповідальності. Конституційний делікт як підстава конституційно-правової відповідальності. Конституційно-правові санкції. Виникнення та основні теорії конституції держави. Характеристика меж правового регулювання та структури Конституції України 1996 року (зі змінами та доповненнями). Поняття, суть та ознаки конституційного ладу та його загальних засад. Конституційна характеристика України як суверенної та незалежної держави. Конституційне закріплення принципу народного суверенітету. Україна як правова держава. Гарантії державного суверенітету в Україні. Конституційні засади міжнародної діяльності. Україна як демократична парламентсько-президентська республіка: конституційно-правовий аспект. Конституційний принцип поділу влади в Україні. Україна як соціальна держава: конституційно-правовий аспект. Принцип багатоманітності. Конституційні засади економічної системи України. Правовий статус мов в Україні. Види державних символів України, їх стислий опис та порядок використання. Конституційний лад та громадянське суспільство. Поняття та принципи конституційно-правового статусу людини і громадянина в Україні. Конституційні обмеження реалізації прав і свобод людини. Поняття та зміст громадянства. Конституційні принципи українського громадянства. Підстави та порядок набуття українського громадянства. Підстави та порядок припинення українського громадянства. Повноваження державних органів, які беруть участь у вирішенні питань громадянства України. Міжнародні стандарти в галузі прав людини. Конституційно-правовий статус іноземців та осіб без громадянства в Україні. Основні права та обов'язки іноземців та осіб без громадянства, їх гарантії. Особливості в'їзду в Україну, перебування в Україні та виїзду з України іноземних громадян. Особливості юридичної відповідальності іноземців. Конституційно-правовий статус біженців та осіб, що потребують додаткового та тимчасового захисту в Україні. Поняття, загальні ознаки та класифікація основних (конституційних) прав, свобод та обов'язків. Система конституційних громадянських прав і свобод. Свобода слова та її конституційні гарантії. Поняття та види інформації. Конституційно-правовий статус та види засобів масової інформації. Право на доступ до публічної інформації та особливості його реалізації. Поняття та гарантії діяльності журналістів. Свобода пересування та вільний вибір місця проживання: поняття та умови реалізації. Право на свободу світогляду та віросповідання, форми його реалізації. Конституційний статус релігійних організацій. Поняття та система конституційних політичних прав і свобод громадян. Право на участь в управлінні державними справами. Право на свободу об'єднання. Види об'єднань громадян. Політичні партії: поняття, порядок легалізації, права, відповідальність. Право на мирні зібрання та умови його реалізації. Загальна характеристика конституційного регулювання економічних, соціальних, екологічних прав та прав у сфері культури. Конституційні гарантії прав людини. Конституційні обов'язки людини і громадянина України. Конституційно-правові підстави обмеження реалізації прав людини в умовах воєнного чи надзвичайного стану. Виборче право громадян. Принципи виборчого права. Типи виборчих систем. Виборча система України. Суб'єкти та етапи виборчого процесу. Висування та реєстрація кандидатів у народні депутати. України. Передвиборна агітація на виборах народних депутатів України. Гарантії діяльності

партій, кандидатів у народні депутати України та офіційних спостерігачів у період виборів. Поняття та види референдумів в Україні. Предмет референдуму. Порядок ініціювання референдуму громадянами та його призначення (проголошення) компетентними органами влади. Порядок проведення всеукраїнського референдуму. Юридична сила рішень, прийнятих на референдумі. Конституційні принципи побудови та діяльності органів державної влади в Україні. Конституційна система органів державної влади в Україні. Конституційно-правовий статус Верховної Ради України як парламенту, його склад та структура. Конституційна регламентація функцій та повноважень парламенту України. Організаційні форми роботи Верховної Ради України. Правовий статус та повноваження Голови Верховної Ради України. Правовий статус комітетів парламенту. Правовий статус тимчасових спеціальних та тимчасових слідчих комісій, проблеми правового регулювання. Конституційний статус Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. Конституційний статус Рахункової палати як спеціалізованого органу парламентського контролю. Конституційно-правове регулювання законодавчого процесу. Конституційно-правовий статус народного депутата. Права і обов'язки народного депутата. Форми роботи народного депутата. Нормативно-правові та організаційно-правові гарантії діяльності народних депутатів. Президент України як глава держави. Функції і повноваження Президента України. Підстави та порядок дострокового припинення повноважень Президента України. Конституційний статус органів виконавчої влади, їх функції та види. Система органів виконавчої влади в Україні. Кабінет Міністрів України – найвищий орган в системі органів виконавчої влади: склад, порядок формування та припинення повноважень. Повноваження та акти Кабінету Міністрів України. Конституційно-правовий статус центральних органів виконавчої влади в Україні. Конституційно-правовий статус місцевих органів виконавчої влади в Україні. Судова влада та конституційні принципи правосуддя в Україні. Конституційні засади судової системи України. Конституційно-правовий статус суддів України. Конституційно-правовий статус Вищої Ради юстиції. Прокуратура України в системі державних органів та її повноваження за Конституцією України. Поняття охорони та захисту Конституції України. Форми захисту Конституції України. Конституційне судочинство як форма захисту Конституції України. Порядок формування Конституційного Суду України і його структура. Функції та повноваження Конституційного Суду України. Юрисдикція Конституційного Суду України. Статус судді Конституційного Суду України. Характеристика конституційного судового процесу. Акти та правові позиції Конституційного Суду України. Поняття, форма та принципи територіального устрою України. Столиця України: особливості конституційно-правового статусу. Конституційно-правовий статус Автономної Республіки Крим. Поняття, принципи та система місцевого самоврядування в Україні. Конституційно-правовий статус органів місцевого самоврядування та їх повноваження. Правові акти органів місцевого самоврядування. Сільські, селищні, міські ради - органи місцевого самоврядування. Конституційно-правовий статус сільського, селищного, міського голови. Повноваження виконавчих органів сільських, селищних, міських рад. Виконавчий апарат районної, обласної ради. Органи самоорганізації населення: формування, повноваження (компетенція), конституційно-правові основи організації взаємодії з сільськими, селищними та міськими радами. Матеріальна та фінансова основа місцевого самоврядування. Конституційно-правові гарантії місцевого самоврядування.

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ

Загальна частина

Цивільне право як приватне право. Місце цивільного права в системі галузей права. Предмет цивільно-правового регулювання. Майнові відносини, які регулюються цивільним правом. Особисті немайнові відносини, які регулюються цивільним правом. Цивільно-правовий метод регулювання суспільних відносин. Функції цивільного права. Основні принципи цивільного права. Визначення цивільного права. Відмежування цивільного права від інших галузей права. Система цивільного права як галузі права. Поняття і предмет науки цивільного права. Функції науки цивільного права. Завдання науки цивільного права на сучасному етапі.

Методи дослідження цивільно-правових явищ. Взаємодія науки цивільного права з іншими галузями юридичної науки. Наука цивільного права та інші суспільні науки. Поняття цивільного законодавства. Співвідношення цивільного права і цивільного законодавства. Система цивільного законодавства. Офіційне опублікування нормативних актів та його значення. Роль звичаю ділового обороту в регулюванні майнових відносин. Юридичне значення рішень і висновків Конституційного Суду України, постанов Пленуму Верховного Суду України і Вищого Господарського Суду. Кодифікація та інші форми систематизації цивільного законодавства. Дія цивільного законодавства у часі. Дія цивільного законодавства у просторі та по колу осіб. Застосування цивільного законодавства. Диспозитивні та імперативні норми цивільного права. Тлумачення цивільно-правових норм. Застосування цивільного законодавства по аналогії. Основні правові системи. Цивільне і торгове законодавство зарубіжних країн та тенденції їх розвитку. Дуалізм у приватному праві. Сучасні наукові теорії в галузі цивільного і торгового права. Характеристика джерел цивільного права країн СНД. Загальна характеристика джерел цивільного права Німеччини, Франції, Нідерландів, Великої Британії та США. Поняття цивільного правовідношення. Елементи та структурні особливості цивільного правовідношення. Зміст цивільного правовідношення. Поняття, зміст та види суб'єктивних цивільних прав. Поняття, зміст та види суб'єктивних обов'язків. Склад учасників (суб'єктів) цивільних правовідносин. Поняття цивільної правоздатності і дієздатності. Об'єкти цивільних правовідносин. Класифікація (види) цивільних правовідносин. Підстави виникнення, зміни та припинення цивільних правовідносин. Юридичні факти. Види юридичних фактів. Фактичні склади. Особистість (людина) та цивільна правосуб'єктність. Громадянин (фізична особа) як індивідуальний суб'єкт цивільного права. Правоздатність фізичних осіб. Виникнення та припинення правоздатності. Зміст правоздатності фізичних осіб. Рівність та невід'ємність правоздатності. Співвідношення правоздатності та суб'єктивного права. Правоздатність іноземних громадян та осіб без громадянства. Дієздатність фізичних осіб. Повна дієздатність. Обсяг дієздатності малолітніх віком до 14 років. Обсяг дієздатності неповнолітніх віком візу 14 до 18 років. Набуття повної цивільної дієздатності неповнолітніми при досягненні ними 18 років. Обмеження дієздатності громадян. Визнання громадянина недієздатним. Особливості правового становища фізичних осіб-підприємців. Ім'я та місце проживання фізичних осіб, їх юридичне значення. Акти цивільного стану. Порядок, умови та правові наслідки визнання особи безвісно відсутньою та оголошення померлою. Поняття та ознаки юридичної особи. Розвиток вчення про юридичні особи в науці цивільного права. Поняття і види правосуб'єктності юридичних осіб. Органи юридичних осіб. Індивідуалізація юридичних осіб, її способи та цивільно-правове значення. Цивільно-правове положення філій та представництв юридичної особи. Порядок і способи утворення юридичних осіб. Установчі документи юридичної особи. Державна реєстрація юридичної особи та її юридичне значення. Припинення діяльності юридичної особи. Порядок ліквідації юридичної особи. Неспроможність (банкрутство) юридичної особи - суб'єкта підприємницької діяльності. Реорганізація юридичної особи та її способи. Види юридичних осіб. Господарські товариства. Кооперативи. Державні підприємства. Об'єднання юридичних осіб. Установи. Об'єднання громадян. Профспілкові організації. Благодійні організації. Релігійні організації. Поняття, зміст та особливості цивільної правосуб'єктності держави. Україна та інші держави як суб'єкти права загальнодержавної власності. Україна та інші держави як учасники цивільних правовідносин. Інші публічно-правові утворення як учасники цивільних правовідносин. Поняття і види об'єктів цивільних правовідносин. Особливості обігу окремих об'єктів цивільних правовідносин. Речі як об'єкти цивільних правовідносин. Поняття речей. Класифікація речей та її правове значення. Поняття майна. Гроші та валютні цінності як об'єкти цивільних правовідносин. Поняття та особливості цивільно-правового режиму валютних цінностей. Цінні папери як об'єкти цивільних правовідносин. Поняття та основні види цінних паперів. Послуги та інші дії як об'єкти цивільних правовідносин. Результати творчої діяльності як об'єкти цивільних правовідносин. Твори науки, літератури, мистецтва як об'єкти цивільних правовідносин. Винаходи, промислові зразки, корисні моделі як об'єкти цивільних правовідносин. Інформація як об'єкт цивільних

правовідносин. Особисті немайнові блага. Ім'я, честь, гідність, ділова репутація громадянина, найменування юридичної особи як об'єкт цивільних правовідносин. Поняття і види правочинів. Умови дійсності правочинів. Сторони у правочині. Зміст правочину. Єдність (відповідність) волі та волевиявлення у правочині. Форма правочину. Недійсність правочину та її види. Недійсність частини правочину. Правові наслідки недійсності правочину. Момент, з якого правочин вважається недійсним. Умовні правочини. Поняття представництва. Сфера застосування представництва. Види представників. Повноваження. Довіреність. Форма та строк дії довіреності. Передоручення. Припинення довіреності. Наслідки припинення довіреності. Наслідки укладення угоди особою, не уповноваженою на це, або з перевищенням повноважень. Поняття здійснення суб'єктивного цивільного права. Поняття виконання суб'єктивного цивільного обов'язку. Принципи та гарантії здійснення права та виконання обов'язків у цивільному праві. Способи здійснення цивільних прав та виконання цивільних обов'язків. Межі здійснення цивільних прав. Здійснення цивільного права всупереч з його призначенням. Зловживання правом. Поняття і зміст суб'єктивного права на захист. Виникнення та здійснення права на захист. Способи захисту цивільних прав. Система органів, які здійснюють захист цивільних прав. Посилення ролі судового захисту цивільних прав. Поняття та зміст самозахисту цивільних прав. Необхідна оборона як спосіб самозахисту цивільних прав. Поняття і обчислення строків. Види строків. Строки здійснення цивільних прав і виконання цивільних обов'язків. Поняття і значення строку позовної давності. Застосування позовної давності. Види строків позовної давності. Вимоги, на які позовна давність не поширюється. Початок перебігу строку позовної давності. Зупинення, перерва і поновлення строків позовної давності. Наслідки закінчення строку позовної давності. Випадки захисту порушеного права після закінчення строків позовної давності. Поняття і зміст та види особистих немайнових прав. Здійснення особистих немайнових прав. Обмеження у здійсненні особистих немайнових прав. Захист особистих немайнових прав. Особисті немайнові права, що забезпечують природне існування фізичної особи. Право на життя. Право на охорону здоров'я. Право на усунення небезпеки, яка загрожує життю та здоров'ю. Право на надання медичної допомоги. Право на свободу та особисту недоторканість. Право на донорство. Право на сім'ю. Право на безпечне для життя та здоров'я довкілля. Особисті немайнові права, що забезпечують соціальне буття фізичної особи. Право на ім'я. Право на повагу до честі та гідності. Право на індивідуальність. Право на особисте життя та його таємницю. Право на інформацію. Право на особисті папери. Право на таємницю кореспонденції. Захист інтересів особи при проведенні фото-, кіно, теле- та відеозйомок. Охорона інтересів особи, яка творить образотворчого мистецтва. Право на свободу літературної, художньої, наукової та технічної творчості. Право на місце проживання та недоторканість житла. Право на вибір роду занять. Право на об'єднання та мирні зібрання. Право на свободу пересування. Власність і право власності. Власність як економічна категорія. Поняття і зміст права власності. Поняття права власності як правового інституту (право власності в об'єктивному значенні). Роль та місце правового інституту власності в системі цивільного права. Поняття права власності як суб'єктивного права. Зміст та межі здійснення суб'єктивного права власності. Співвідношення суб'єктивного права власності і цивільного правовідношення. Форми і види права власності за законодавством України. Право власності Українського народу. Підстави виникнення прав власності та їх класифікація. Момент виникнення права власності у набувача майна за договором. Ризик випадкової загибелі або псування речі. Припинення права власності. Поняття права приватної власності. Суб'єкти права приватної власності. Об'єкти права приватної власності. Підстави виникнення і припинення права приватної власності. Зміст і здійснення права приватної власності. Земля – особливий об'єкт права приватної власності. Право приватної власності на житло. Право довірчої власності. Поняття і зміст правового режиму майна юридичних осіб. Право власності юридичних осіб. Інші різновиди правового режиму майна юридичних осіб. Суб'єкти і об'єкти речових прав юридичних осіб. Особливості правового режиму майна окремих видів юридичних осіб. Право власності господарських товариств. Право власності господарських об'єднань. Право власності кооперативних організацій. Право власності громадських організацій та

благодійних фондів. Право власності професійних спілок, політичних партій. Право власності релігійних організацій та об'єднань. Суб'єкти права державної власності. Управління державним майном. Зміст права державної власності. Галузева приналежність права державної власності. Здійснення права державної власності. Правовий режим майна державного підприємства. Правовий режим майна казенного підприємства. Правовий режим майна державної установи. Поняття права комунальної власності. Суб'єкти права комунальної власності. Об'єкти права комунальної власності. Зміст права комунальної власності. Здійснення права комунальної власності. Поняття права спільної власності та її види. Поняття спільної часткової власності. Права та обов'язки учасників спільної часткової власності. Право переважної купівлі частки в спільній власності. Право спільної сумісної власності. Право власності подружжя. Правовий режим майна "простого" товариства. Загальні положення про речеві права. Види речевих прав. Володіння. Поняття та види сервітутів. Земельні сервітути. Особисті сервітути. Припинення сервітутів. Право користування чужою землею для сільськогосподарських потреб(емфітевзис). Право користування чужою землею для забудови (суперфіцій). Права які мають „подвійну” природу (застава та притримання). Принцип рівності умов захисту права власності та інших речевих прав. Цивільно-правові способи захисту права власності. Витребування майна з чужого незаконного володіння. Захист прав власника від порушень, не поєднаних з позбавленням володіння. Захист прав володільця, який не є власником. Захист права власності на земельною ділянкою. Захист інтересів власника у разі аварій та інших обставин надзвичайного характеру. Відповідальність державних органів за видання актів, які порушують права власників. Відповідальність за втручання у здійснення власниками його повноважень. Поняття авторського права, його основні функції. Джерела авторського права. Міжнародна охорона авторських прав. Участь України в міжнародних конвенціях по авторському праву. Об'єкти авторського права. Критерії надання правової охорони об'єктам авторського права. Види об'єктів авторського права. Твори, які не є об'єктами авторського права. Суб'єкти авторського права. Співавторство. Службовий твір, його правовий статус. Суб'єкти авторського права на службовий твір. Правонаступники та інші суб'єкти авторського права. Зміст суб'єктивного авторського права. Особисті немайнові права автора. Майнові права автора. Межі авторських прав. Вільне використання твору. Строк дії авторського права. Поняття, функції та джерела регулювання суміжних прав. Об'єкти та суб'єкти суміжних прав. Взаємозв'язок суміжних та авторських прав. Зміст суб'єктивних прав виконавців, виробників фонограм, організацій ефірного та кабельного мовлення. Вільне використання об'єктів суміжних прав. Строк дії суміжних прав. Захист авторських та суміжних прав. Особливості цивільно-правового, захисту особистих немайнових прав авторів. Державне агентство з авторських та суміжних прав. Поняття, джерела, тенденції розвитку права промислової власності в умовах ринкової економіки. Міжнародне патентно-правове співробітництво. Поняття та ознаки винаходу. Умови патентоздатності винаходів. Види винаходів. Поняття та умови патентоздатності корисної моделі. Співвідношення понять винаходу та корисної моделі. Оформлення прав на винахід. Правові форми охорони винаходів. Оформлення, подання та розгляд заявки. Експертиза заявки та її види. Видача патенту. Строк дії патенту. Особисті немайнові права авторів винаходів, корисних моделей, промислових зразків. Права на службовий винахід. Цивільно-правовий захист прав авторів та патентоволодільців. Поняття, зміст та реєстрація комерційного (фірмового) найменування. Право юридичної особи на фірмове найменування. Поняття і ознаки торгової марки (знаку для товарів та послуг). Види торгових марок. Оформлення прав на торгову марку. Виключні права на торгову марку. Поняття і ознаки промислового зразка. Оформлення прав на Промисловий зразок. Цивільно-правова охорона найменування місця походження товару. Види найменувань місця походження товарів та особливості їх правового режиму. Цивільно-правовий захист торгових марок (знаків для товарів та послуг) та промислових зразків. Поняття, зміст та реєстрація комерційного (фірмового) найменування. Право юридичної особи на фірмове найменування. Поняття і ознаки торгової марки (знаку для товарів та послуг). Види торгових марок. Оформлення прав на торгову марку. Виключні права на торгову марку. Поняття і ознаки промислового зразка. Оформлення прав на Промисловий зразок. Цивільно-правова охорона найменування місця

походження товару. Види найменувань місця походження товарів та особливості їх правового режиму. Цивільно-правовий захист торгових марок (знаків для товарів та послуг) та промислових зразків. Загальні положення про зобов'язання. Поняття зобов'язального права. Місце зобов'язального права як інституту цивільного права. Поняття зобов'язання. Елементи зобов'язань. Правове становище боржника. Правове становище кредитора. Множинність осіб у зобов'язаннях. Уступка вимоги (цесія). Перевід боргу. Об'єкт зобов'язань. Зміст зобов'язань. Підстави виникнення зобов'язань. Угоди, договори, адміністративні акти, заподіяння шкоди іншій особі. Інші підстави виникнення зобов'язань. Класифікація зобов'язань. Часткові, солідарні, субсидіарні зобов'язання. Поняття регресного зобов'язання, факультативні зобов'язання. Види зобов'язань в залежності від економічних і юридичних ознак. Однооб'єктні, альтернативні, факультативні зобов'язання. Договірні та позадоговірні зобов'язання. Грошові зобов'язання. Поняття виконання зобов'язань. Принципи виконання зобов'язань. Принципи належного виконання зобов'язань. Належний боржник. Належний кредитор. Належний предмет виконання зобов'язань. Строк виконання зобов'язань. Місце виконання зобов'язань. Спосіб виконання. Валюта грошових зобов'язань. Виконання часткових солідарних, субсидіарних зобов'язань. Поняття та види забезпечення виконання зобов'язань. Класифікація способів забезпечення виконання зобов'язань. Зобов'язально-правові способи забезпечення виконання зобов'язань. Речево-правові способи забезпечення виконання зобов'язань. Неустойка, її значення. Види неустойки. Форми неустойки: Поручка. Відповідальність поручителя. Права поручителя, який виконав зобов'язання. Припинення поручки. Гарантія. Відмінність гарантії від поручки. Принципи гарантії. Застосування гарантії в міжнародних відносинах. Завдаток. Поняття та забезпечувальний механізм завдатку. Відмінність завдатку від авансу. Застава і її види. Предмет застави. Форма договору застави. Сторони договору застави, їх права та обов'язки. Застава нерухомості (іпотека). Особливості застави майнових прав, цінних паперів, товарів в обороті. Заклад. Притримання. Поняття та значення цивільно-правової відповідальності. Види цивільно-правової відповідальності. Договірна і позадоговірна відповідальність. Умови (підстави) цивільно-правової відповідальності. Підстави звільнення від цивільно-правової відповідальності.

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ

Особлива частина

Поняття цивільно-правового договору. Договір як підстава виникнення цивільних зобов'язань. Ознаки цивільно-правового договору. Значення цивільно-правових договорів. Функції договору. Цивільно-правове регулювання свободи договору. Класифікація договорів. Односторонні та двосторонні договори. Консенсуальні та реальні договори. Оплатні та безоплатні договори. Договір на користь третьої особи. Попередні та основні договори. Додаткові та основні договори. Публічні договори. Договори про приєднання. Засновницькі договори. Тлумачення договорів. Порядок укладення договорів. Оферта та її ознаки. Акцепт та його ознаки. Зміст договору. Істотні умови договору та їх значення. Звичайні та випадкові умови договору. Форма цивільно-правових договорів. Момент виникнення договірних правовідносин. Реєстрація договорів. Зміна умов договору. Порядок розірвання договорів. Випадки одностороннього розірвання договору. Поняття та значення договору купівлі-продажу в сучасних умовах розвитку економіки. Ознаки договору купівлі-продажу. Правове регулювання відносин купівлі-продажу. Сторони в договорі купівлі-продажу. Істотні умови договору купівлі-продажу (предмет договору, ціна в договорі). Форма договору. Права та обов'язки продавця та покупця. Момент виникнення права власності у покупця. Ризик випадкової загибелі проданого майна. Виконання договору купівлі-продажу. Правові наслідки неналежного виконання або невиконання договору. Види договорів купівлі-продажу. Договір купівлі-продажу в роздрібній торгівлі. Правові способи та порядок відновлення прав споживачів, які придбали товар неналежної якості. Особливості купівлі-продажу нерухомості. Правове регулювання купівлі-продажу на біржах: зміст біржових угод, види біржових угод, порядок укладення. Форвардні, ф'ючерсні та опціонні угоди. Особливості купівлі-продажу в

зовнішньоекономічній діяльності. Ознаки та елементи договору поставки. Відмінність договору поставки від договору купівлі-продажу. Порядок і форми укладення договору поставки. Правове становище сторін у договорі поставки. Зміст договору поставки. Порядок виконання договору поставки. Відповідальність сторін за невиконання чи неналежне виконання договору. Поняття та зміст державного контракту. Відповідальність сторін. Особливості змісту та порядку укладення договору контрактації сільськогосподарської продукції. Договір постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу, його поняття та види. Істотні умови договору постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу. Відповідальність сторін. Особливості зміни та розірвання договору постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу. Поняття та особливості договору міни (бартеру). Поняття та ознаки договору майнового найму. Істотні умови договору майнового найму. Форма договору. Сторони у договорі майнового найму. Права та обов'язки наймодавця. Права та обов'язки наймача. Піднайм. Наслідки невиконання сторонами своїх зобов'язань. Права та обов'язки сторін у зв'язку з покращенням предмета найму. Припинення договору майнового найму. Підстави розірвання договору з ініціативи наймодавця. Підстави розірвання договору з ініціативи наймача. Договір побутового прокату. Правове регулювання оренди державного та комунального майна. Порядок укладення договору. Підстави для відмови в укладенні договору. Об'єкти договору. Відновлення орендованого майна та порядок його повернення. Умови договору оренди державного та комунального майна (об'єкт оренди, термін оренди, орендна плата). Правове регулювання лізингу. Істотні умови договору лізингу. Правове становище сторін за договором лізингу. Підстави припинення лізингової угоди. Оренда землі. Побутовий прокат. Поняття та значення договору підряду. Ознаки договору підряду. Істотні умови договору (ціна, предмет, строк виконання зобов'язання). Форма договору підряду. Сторони в договорі підряду: підрядник і замовник. Поняття субпідряду. Зміст договору підряду. Права та обов'язки підрядчика. Права та обов'язки замовника. Виконання договору підряду. Правові наслідки неналежного виконання умов договору підряду. Умови та підстави дострокового розірвання договору підряду. Особливості регулювання відносин по наданню громадянам побутових послуг (договір побутового замовлення). Захист прав споживачів в сфері побутового обслуговування населення. Капітальне будівництво в Україні і способи його здійснення. Поняття та значення підрядних договорів в капітальному будівництві. Ознаки договору підряду в капітальному будівництві. Система підрядних договорів та організація договірних зв'язків. Договір на виконання проектних і розвідувальних робіт (поняття та предмет договору, сторони в договорі, зміст договору). Договір на виконання будівельних і монтажних робіт (поняття та предмет договору; права та обов'язки замовника; права та обов'язки генерального підрядчика; відповідальність сторін; прийняття в експлуатацію закінчених будівництвом об'єктів). Види перевезень та їх правове регулювання. Поняття та система транспортних договорів. Основні та допоміжні транспортні договори. Поняття та значення договору перевезення вантажу. Ознаки та істотні умови договору перевезення вантажів. Порядок укладення та оформлення договорів про перевезення вантажів. Сторони договору перевезення вантажів: вантажовідправник і перевізник. Правове становище вантажоодержувача. Зміст договору перевезення вантажів. Виконання договорів про перевезення вантажів. Права та обов'язки вантажовідправника. Права та обов'язки перевізника. Права та обов'язки вантажоодержувача. Строки в договорі про перевезення вантажу. Відповідальність сторін за неналежне виконання чи невиконання договору про перевезення вантажу (за псування, пошкодження, втрату, нестачу вантажу, прострочення доставки вантажу; за пошкодження транспортних засобів). Випадки звільнення перевізника від відповідальності. Договір транспортного експедирування. Договір про перевезення пасажирів та багажу. Права та обов'язки пасажирів. Права та обов'язки перевізника. Відповідальність перевізника. Захист прав пасажирів в сфері транспортного обслуговування. Порядок та строки пред'явлення претензій при перевезеннях. Соціально-економічна суть страхування та його правове регулювання. Види страхування. Поняття страхового зобов'язання. Учасники страхового зобов'язання: страховик, страхові агенти, страхові брокери, страхувальник, треті особи на користь яких укладено договір страхування. Об'єднання страховиків. Співстрахування та

перестраховання. Предмет страхування. Страховий ризик та страховий випадок. Страховий платіж та тариф. Страхова сума. Страхове відшкодування. Поняття договору страхування. Ознаки та форма договору. Порядок укладення договору. Страхове свідоцтво та поліс. Права та обов'язки страхувальника. Права та обов'язки страховика. Відповідальність сторін за неналежне виконання чи невиконання договору. Підстави припинення договору страхування. Підстави для визнання договору страхування недійсним. Види договорів добровільного майнового страхування (страхування майна, страхування ризику непогашення кредитів). Види договорів особистого страхування (договори змішаного страхування, страхування дітей). Зобов'язання з обов'язкового страхування. Страхування цивільної відповідальності. Поняття договору позики. Ознаки договору позики. Сторони договору позики: позикодавець, позичальник. Предмет договору позики. Порядок укладення та форма договору позики. Боргові документи за договором позики. Строк як умова договору позики. Зміст договору позики. Виконання договору позики. Забезпечення належного виконання договору позики (неустойка, застава, поручка). Заперечення договору позики. Припинення договору позики, укладеного без зазначення строку. Поняття кредиту. Види кредиту: за строками, за забезпеченням, за методами надання, за строками погашення. Поняття кредитних зобов'язань. Поняття та правова природа кредитного договору. Порядок укладення кредитного договору. Сторони кредитного договору: кредитор і позичальник. Зміст кредитного договору. Істотні умови кредитного договору: забезпеченість, повернення, строковість, платність, цільова спрямованість. Права та обов'язки сторін в договорі. Умови належного виконання кредитного договору. Відповідальність сторін за кредитним договором. Договір на відкриття та обслуговування банківського рахунку. Порядок розрахунків у господарському обороті. Форми безготівкових розрахунків (платіжні доручення, чеки, акредитиви, векселя, інкасові доручення). Договір факторингу: поняття, зміст, сфера застосування. Договір банківського вкладу. Поняття та значення договору доручення. Ознаки договору доручення. Форма договору доручення. Випадки обов'язкового нотаріального посвідчення договору доручення. Предмет договору доручення. Строк у договорі доручення. Сторони в договорі доручення: повірений і довіритель. Зміст договору доручення. Права та обов'язки довірителя. Права та обов'язки повіреного. Передоручення: поняття, умови, наслідки. Відповідальність сторін за невиконання чи неналежне виконання договору доручення. Підстави дострокового припинення договору доручення. Дії в інтересах іншої особи без доручення. Поняття договору комісії. Сфера застосування договору комісії. Ознаки договору комісії. Відмінність договору комісії від договору доручення. Сторони договору комісії: комітент і комісіонер. Правове становище третіх осіб з якими комісіонер укладає угоду в інтересах комітента. Предмет договору. Порядок укладання та форма договору комісії. Строк договору комісії. Зміст договору. Права та обов'язки комітента. Права та обов'язки комісіонера. Підстави для припинення договору комісії. Договір консигнації. Поняття договору зберігання. Ознаки договору зберігання. Підстави виникнення зобов'язань зі зберігання: угоди, адміністративні акти, постанови слідчих, ухвали суду. Предмет договору зберігання. Сторони договору: зберігач, поклажодавець. Порядок укладення та форма договору зберігання. Зміст договору зберігання. Права та обов'язки зберігача. Права та обов'язки поклажодавця. Виконання договору зберігання. Строк в договорі зберігання. Відповідальність зберігача за втрату, нестачу або пошкодження майна. Розмір відповідальності зберігача. Відповідальність поклажодавця. Договір про охорону об'єктів. Зміст та порядок укладення договору зберігання на товарних складах. Особливості зберігання речей в ломбардах, банківських установах, секвестер. Поняття договору управління майном. Ознаки договору управління майном. Суб'єкти договору управління майном. Порядок укладення та форма договору. Істотні умови договору. Предмет договору управління майном. Зміст договору управління майном. Правове становище установника управління. Правове становище управителя. Правове становище вигодонабувача. Відповідальність сторін за договором управління майном. Припинення договору управління майном. Поняття спільної діяльності. Поняття та юридична характеристика договору простого товариства. Суб'єкти договору простого товариства. Різновиди договорів простого товариства. Порядок укладення та форма договору простого товариства. Зміст договору простого

товариства. Права та обов'язки учасників договору. Порядок ведення спільних справ учасників. Відносини власності у договорах про спільну діяльність. Підстави припинення договору простого товариства. Поняття та ознаки договору комерційної концесії. Значення договору комерційної концесії в ринкових умовах. Об'єкт договору комерційної концесії. Сторони договору комерційної концесії. Зміст договору комерційної концесії. Обмеження прав сторін за договором комерційної концесії. Порядок укладення, зміни та припинення договору комерційної концесії. Відповідальність сторін за порушення умов договору комерційної концесії. Договір комерційної субконцесії. Поняття зобов'язань з відшкодування шкоди. Загальні умови відповідальності за спричинення шкоди. Співвідношення договірної і деліктної відповідальності. Особливості деліктної відповідальності. Відшкодування шкоди, спричиненої правомірними діями. Відповідальність за шкоду, спричинену джерелом підвищеної небезпеки. Поняття джерела підвищеної небезпеки. Суб'єкти відповідальності. Умови відповідальності. Обставини, які виключають відповідальність за шкоду, спричинену джерелом підвищеної небезпеки. Відповідальність за шкоду, спричинену взаємодією джерел підвищеної небезпеки. Відповідальність за шкоду, спричинену неповнолітніми та недієздатними: відшкодування шкоди, спричиненої малолітніми особами; відшкодування шкоди, спричиненої неповнолітніми особами; відшкодування шкоди, спричиненої недієздатними та особами обмеженими в дієздатності. Відповідальність за шкоду, заподіяну недоліками проданих товарів, виконаних робіт, наданих послуг. Поняття спадкування. Суб'єкти спадкового права. Значення встановлення місця і часу відкриття спадщини. Спадщина (спадкова маса, спадкове майно). Спадкування за законом. Коло спадкоємців за законом. Спадкування за заповітом. Поняття заповіту. Заповіти, що прирівнюються до нотаріально посвідчених. Зміст заповіту. Заповідальний відказ. Право на обов'язкову частку в спадщині. Заповіт з умовою. Заповіт подружжя. Скасування та зміна заповіту. Виконання заповіту. Перехід спадщини до територіальної громади. Відповідальність спадкоємців за борги спадкодавця. Охорона спадкового майна. Прийняття спадщини і оформлення спадкових прав. Спадковий договір. Поняття сімейного права. Предмет сімейного права. Сімейні правовідносини. Поняття сім'ї в соціальному та юридичному змісті. Види сімейних правовідносин: абсолютні, відносні. Особливості та ознаки сімейних правовідносин. Суб'єкти сімейних правовідносин. Зміст правоздатності у сфері сімейних правовідносин. Об'єкти сімейних правовідносин. Підстави виникнення, зміни та припинення сімейних правовідносин. Акти цивільного стану. Значення рідства та свояцтва в сімейних правовідносинах. Здійснення сімейних прав та виконання обов'язків. Особливості захисту сімейних прав. Строки в сімейному праві. Принципи сімейного: принцип свободи, добровільності, принцип рівності чоловіка і жінки в сімейних правовідносинах, принцип моральності. Поняття шлюбу за сімейним законодавством. Умови вступу до шлюбу: взаємна згода на вступ до шлюбу, досягнення шлюбного віку. Випадки зниження шлюбного віку. Перешкоди до укладення шлюбу: перебування в іншому зареєстрованому шлюбі, рідство, недієздатність хоча б однієї з осіб. Порядок укладення шлюбу. Строк реєстрації шлюбу. Випадки скорочення або продовження строку реєстрації шлюбу. Особливості реєстрації шлюбу із засудженими. Особливості реєстрації шлюбу з іноземцями. Поняття припинення шлюбу. Випадки припинення шлюбу. Порядок та випадки розірвання шлюбу в органах РАЦСу: взаємна згода, відсутність спільних дітей. Розірвання шлюбу в органах РАЦСу за заявою одного з подружжя. Розірвання шлюбу в судовому порядку. Юридичні наслідки припинення шлюбу. Поняття недійсності шлюбу. Підстави для визнання шлюбу недійсним: відсутність добровільної згоди осіб, які вступили до шлюбу; наявність іншого нерозірваного шлюбу; вступ до шлюбу з особою, визнаною недієздатною внаслідок душевної хвороби або недоумства; не досягнення шлюбного віку; фіктивність шлюбу; шлюб між родичами. Порядок визнання шлюбу недійсним. Коло осіб, які можуть звернутися в суд з позовом про визнання шлюбу недійсним. Юридичні наслідки визнання шлюбу недійсним. Особисті немайнові права подружжя: право на зміну прізвища, право на спільне вирішення питань життя сім'ї, на вільний вибір занять, професії місця проживання. Право спільної сумісної власності подружжя. Момент виникнення права спільної сумісної власності. Роздільне майно

подружжя. Порядок укладення угод подружжям. Припинення спільної власності подружжя. Порядок поділу спільного майна подружжя. Шлюбний договір: порядок укладення, зміст. Обов'язки подружжя по взаємному утриманні. Поняття аліментів. Підстави для отримання аліментів. Порядок визначення розміру аліментів. Випадки припинення права одного з подружжя на утримання. Поняття батьківських прав і обов'язків. Підстави виникнення батьківських прав і обов'язків. Види батьківських прав і обов'язків: право і обов'язок визначити ім'я, по-батькові, прізвище дитини, право і обов'язок батьків представляти інтереси дітей, визначення місця проживання дитини і право на відібрання своїх осіб, які незаконно їх утримують, право і обов'язок батьків на виховання своїх дітей. Порядок встановлення походження дитини. Добровільне визнання батьківства. Умови встановлення батьківства в судовому порядку. Необхідні обставини для встановлення батьківства. Порядок встановлення батьківства. Порядок реєстрації народження дитини. Порядок оспорування батьківства. Порядок визначення прізвища, імені, по-батькові та громадянства дітей. Права та обов'язки батьків по вихованню дітей. Порядок вирішення спорів, пов'язаних з місцем проживання дітей. Підстави та наслідки позбавлення батьківських прав. Порядок поновлення в батьківських правах. Відібрання дітей без позбавлення батьківських прав. Умови стягнення аліментів на дітей. Порядок стягнення аліментів на дітей. Розмір аліментів на неповнолітніх дітей. Визначення розміру аліментів на повнолітніх непрацездатних дітей. Участь батьків у додаткових витратах на утримання дітей. Випадки зменшення розміру аліментів. Види заробітку, що підлягають облікові при відрахуванні аліментів. Види заробітку, з яких утримання аліментів не проводиться. Порядок визначення заборгованості по аліментах. Обов'язки повнолітніх дітей щодо батьків. Аліментні обов'язки інших членів сім'ї та родичів. Права батьків і дітей на майно. Поняття усиновлення (удочеріння). Порядок передачі дітей на усиновлення. Вимоги, які пред'являються до усиновителів. Переважне право на усиновлення. Усиновлення дітей громадянами України. Усиновлення дітей іноземними громадянами. Права і обов'язки усиновителів. Права та обов'язки усиновлених. Умови та порядок визнання усиновлення недійсним. Правові наслідки скасування усиновлення або визнання його недійсним. Поняття опіки та піклування. Компетенція органів, які вирішують питання про призначення опіки та піклування. Порядок встановлення опіки. Порядок встановлення піклування. Права та обов'язки опікунів і піклувальників. Підстави та умови припинення опіки. Підстави та умови припинення піклування.

Цивільне процесуальне право України

Форми захисту прав, свобод та інтересів громадян, прав та інтересів юридичних осіб, інтересів держави. Значення правосуддя в цивільних справах. Поняття цивільного процесуального права. Предмет, метод цивільного процесуального права. Співвідношення цивільного процесуального права з іншими галузями права. Цивільне процесуальне законодавство. Межі дії цивільного процесуального законодавства. Поняття цивільного судочинства. Завдання цивільного судочинства. Види проваджень в цивільному судочинстві. Стадії в цивільному судочинстві. Цивільна процесуальна форма. Цивільне процесуальне право як наука. Предмет і система науки цивільного процесуального права. Поняття принципів, їх значення. Система принципів та їх класифікація. Принципи, закріплені в Конституції України. Принцип законності. Принцип здійснення правосуддя виключно судами. Принцип незалежності суддів та підкорення їх тільки закону. Принцип колегіального та одноособового розгляду справи. Принцип рівності громадян перед законом і судом. Принцип гласності та відкритості судового розгляду. Принцип державної мови судочинства. Принцип диспозитивності. Принцип змагальності. Принцип забезпечення права на правову допомогу. Принцип безпосередності та безперервності судового розгляду. Принцип рівності сторін. Принцип обов'язковості судових рішень. Поняття цивільних процесуальних правовідносин та їх ознаки. Підстави (передумови) виникнення, зміни і припинення цивільних процесуальних правовідносин. Елементи цивільних процесуальних відносин. Суб'єкти цивільних процесуальних правовідносин та їх класифікація. Зміст і об'єкт цивільних процесуальних правовідносин. Суд як орган правосуддя в цивільних

справах. Правове становище суду, його функції в цивільному процесі. Склад суду. Процесуально – правовий статус народних засідателів. Порядок вирішення питань колегією суддів. Підстави для відводу (самовідводу) суду. Процесуальний порядок і наслідки відводу (самовідводу) суду. Поняття сторін в цивільному процесі. Процесуальні права і обов'язки сторін в цивільному процесі. Процесуально-правове становище позивача. Процесуально-правове становище відповідача. Процесуальна співучасть: мета, підстави, види співучасті. Заміна неналежного відповідача. Умови і процесуальний порядок заміни неналежного відповідача. Процесуальне правонаступництво: поняття і підстави правонаступництва. Види правонаступництва. Поняття і види третіх осіб в цивільному процесі. Треті особи, які заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору. Підстави і процесуальний порядок вступу їх у процес. Процесуальні права і обов'язки третіх осіб, які заявляють самостійні вимоги. Треті особи, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору. Підстави і процесуальний порядок притягнення (вступу) їх у процес. Процесуальні права і обов'язки третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог. Відмінність від третіх осіб з самостійними вимогами і від співучасників. Мета та підстави участі в цивільному процесі органів та осіб, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси інших осіб. Процесуально-правове становище Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини в цивільному процесі. Процесуально-правове становище прокурора в цивільному процесі. Процесуально-правове становище органів державної влади та органів місцевого самоврядування в судочинстві з цивільних справ. Процесуально-правове становище фізичних та юридичних осіб, які звертаються до суду про захист прав, свобод та інтересів інших осіб, або державних чи суспільних інтересів у цивільному процесі. Форми участі органів та осіб, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси інших осіб у цивільному процесі. Цивільна процесуальна правосуб'єктність органів та осіб, яким за законом надано право на захист інших осіб. Поняття, значення, особливості представництва в цивільному процесі. Види представництва: а) за ступенем обов'язковості; б) за підставою виникнення; в) за ознаками осіб, в інтересах яких здійснюється представництво. Особи, які можуть бути представниками в суді. Процесуально-правове становище представника в цивільному процесі. Поняття процесуальних строків та їх значення. Класифікація процесуальних строків. Процесуальні строки, встановлені законом і строки цивільного процесу, встановлені судом. Види строків за тривалістю (вказівкою на певну подію в днях, місяцях, роках). Обчислення процесуальних строків. Початок перебігу процесуальних строків. Зупинення процесуальних строків. Закінчення процесуальних строків. Продовження процесуальних строків. Поновлення процесуальних строків. Юридичні наслідки пропущення процесуальних строків. Поняття і види цивільної юрисдикції. Компетенція суду щодо розгляду цивільних справ. Розгляд пов'язаних між собою вимог. Передача справи на вирішення третейському суду. Поняття підсудності цивільних справ, її значення. Відмінність між підсудністю і цивільною юрисдикцією. Види підсудності. Наслідки недотримання правил (вимог) підсудності. Порядок передачі цивільної справи з одного суду до іншого. Недопустимість спорів про підсудність. Поняття і види судових витрат у цивільному процесі, їх значення. Судовий збір. Порядок сплати судового збору. Відмінність судового збору від витрат, пов'язаних з розглядом справи. Витрати, пов'язані з розглядом справи: загальна характеристика. Витрати, пов'язані з інформаційно-технічним забезпеченням розгляду справи. Витрати на правову допомогу. Витрати сторін та їх представників, пов'язані з явкою до суду. Витрати, пов'язані з проведенням огляду доказів за місцем їх знаходження та вчинення інших процесуальних дій, необхідних для розгляду справи. Розподіл витрат між сторонами. Ціна позову та порядок її визначення. Відстрочка, розстрочка та зменшення розміру судових витрат. Поняття і значення заходів процесуального примусу. Види заходів процесуального примусу. Підстави і процесуальний порядок застосування окремих заходів процесуального примусу. Порядок оскарження застосування судом заходів процесуального примусу. Поняття і сутність позовного провадження. Характерні ознаки позовного провадження. Поняття позову та його елементи. Види позовів у цивільному процесуальному праві. Право на пред'явлення позову і процесуальний порядок його реалізації. Об'єднання і роз'єднання позовних вимог. Заперечення

проти позову: матеріально-правові і процесуальні. Зустрічний позов, порядок його пред'явлення. Забезпечення позову: а) підстави, порядок забезпечення позову; б) скасування забезпечення позову; в) зміна виду забезпечення позову. Відшкодування збитків, завданих забезпеченням позову. Поняття і мета доказування в цивільному судочинстві. Стадії процесу доказування. Предмет доказування. Факти, які входять до предмета доказування. Особливості визначення предмета доказування в цивільних справах. Факти, які не підлягають доказуванню (підстави звільнення від доказування). Розподіл обов'язку доказування і подання доказів. Поняття доказів та засобів доказування. Види доказів (їх класифікація). Достатність і достовірність доказів. Належність і допустимість доказів. Оцінка доказів судом. Правила і процесуальний порядок оцінки доказів. Пояснення сторін і третіх осіб, їхніх представників допитаних як свідків. Види пояснень сторін та третіх осіб. Показання свідків, процесуальний порядок допиту, їх права і обов'язки. Процесуальні особливості допиту малолітніх і неповнолітніх свідків. Письмові докази: поняття, види, особливості дослідження. Речові докази: поняття, ознаки, порядок дослідження. Порядок їх подання і зберігання. Звуко- і відеозаписи. Експертиза: поняття, підстави для її проведення. Порядок проведення. Висновок експерта. Процесуальні права і обов'язки експерта. Додаткова і повторна експертиза. Забезпечення доказів. Судові доручення, процесуальний порядок їх виконання. Витребування доказів. Процесуальний порядок пред'явлення позову. Умови відкриття провадження у цивільній справі. Залишення позовної заяви без руху. Підстави для відмови в прийнятті позовної заяви. Вимоги, яким повинна відповідати позовна заява. Форма і зміст позовної заяви. Порядок усунення недоліків позовної заяви. Об'єднання в позовній заяві кількох вимог, пов'язаних між собою. Зміни в позові. Прийняття позовної заяви судом. Правові наслідки відкриття провадження у справі. Провадження у справі до судового розгляду, її мета, значення і зміст. Попереднє судове засідання. Підготовка справи до судового розгляду та призначення справи до судового розгляд. Судові виклики і повідомлення. Поняття і види судових повісток. Зміст повістки. Порядок вручення повістки. Поняття і значення стадії судового розгляду цивільних справ. Складові частини судового засідання та їх зміст. Підготовча частина судового засідання. Розгляд цивільної справи по суті. Порядок проведення судових дебатів. Ухвалення судового рішення. Процесуальні наслідки неявки в суд осіб, викликаних у судове засідання. Відкладення розгляду справи. Зупинення провадження в справі. Закриття провадження в справі. Залишення заяви без розгляду. Форми та значення фіксації цивільного процесу. Фіксування судового розгляду справи технічними засобами. Журнал судового засідання та його зміст. Зауваження щодо технічного запису судового засідання, журналу судового засідання та їх розгляд. Протокол проведення окремих процесуальних дій. Поняття і види судових рішень. Суть і значення судового рішення. Вимоги, яким повинно відповідати судове рішення. Зміст судового рішення. Набрання рішенням законної сили. Поняття законної сили, значення і правові наслідки законної сили судових рішень. Усунення недоліків рішення судом, який його ухвалив. Ухвали суду першої інстанції, поняття, зміст, види. Умови проведення заочного розгляду справи. Поняття і мета заочного розгляду справи. Порядок заочного розгляду справи. Форма і зміст заочного рішення. Повідомлення про заочне рішення. Процесуальний порядок перегляду заочного рішення. Строки перегляду заочного рішення. Форма і зміст заяви про перегляд заочного рішення. Дії суду після прийняття заяви про перегляд заочного рішення. Процесуальний порядок розгляду заяви про перегляд заочного рішення. Скасування та оскарження заочного рішення. Законна сила заочного рішення. Поняття та особливості наказного провадження. Порушення наказного провадження. Вимоги, за якими може бути видано судовий наказ. Форма і зміст заяви про видачу судового наказу. Підстави для відмови у прийнятті заяви про видачу судового наказу. Порядок розгляду заяви про видачу судового наказу. Зміст судового наказу. Набрання судовим наказом законної сили. Скасування судового наказу. Поняття та значення окремого провадження. Загальні правила розгляду та вирішення справ окремого провадження. Обмеження цивільної дієздатності фізичної особи, визнання фізичної особи недієздатною та поновлення цивільної дієздатності фізичної особи. Надання неповнолітній особі повної цивільної дієздатності. Визнання фізичної особи безвісно відсутньою чи оголошення її померлою.

Усиновлення. Встановлення фактів, що мають юридичне значення. Відновлення прав та втрачені цінні папери на пред'явника та векселі. Передача безхазяйної нерухомої речі у комунальну власність. Визнання спадщини відумерлою. Надання психіатричної допомоги у примусовому порядку. Обов'язкова госпіталізація до протитуберкульозного закладу. Розкриття банком інформації, яка містить банківську таємницю, щодо юридичних та фізичних осіб. Суть та значення апеляційного провадження. Право апеляційного оскарження та порядок його реалізації. Порядок прийняття апеляційною скарги до розгляду (відкриття апеляційного провадження). Підготовка та порядок розгляду справи апеляційним судом. Повноваження суду апеляційної інстанції. Підстави для скасування рішень, ухвал в апеляційній інстанції. Ухвали та рішення суду апеляційної інстанції. Сутність і значення касаційного перегляду судових постанов. Право касаційного оскарження та порядок його реалізації. Об'єкти касаційного оскарження. Порядок і строки пред'явлення касаційної скарги. Зміст і форма касаційної скарги. Процесуальний порядок підготовки справи до касаційного розгляду. Процесуальний порядок і строки розгляду справ у касаційній інстанції. Межі розгляду справи судом касаційної інстанції. Повноваження суду касаційної інстанції. Підстави для відхилення касаційної скарги. Підстави для скасування чи зміни судового рішення. Ухвала суду касаційної інстанції: зміст, форма, порядок постановлення. Рішення суду касаційної інстанції: зміст, форма, порядок ухвалення. Загальна характеристика перегляду судових рішень Верховним судом України. Суб'єкти та об'єкти оскарження судових рішень до Верховного суду України. Процедура перегляду рішень Верховним судом України. Повноваження Верховного суду України. Суть і значення провадження у зв'язку з нововиявленими обставинами. Підстави перегляду. Право на порушення провадження у зв'язку з ново виявленими обставинами. Подання заяви. Форма і зміст заяви. Строки подання заяви. Процесуальний порядок розгляду заяви. Оскарження ухвали суду про відмову в задоволенні заяви про перегляд у зв'язку з нововиявленими обставинами. Загальні положення виконання судових рішень. Звернення судових рішень до виконання. Учасники виконавчого провадження. Оформлення виконавчого листа. Строки у виконавчому провадженні. Мирова угода в процесі виконання. Відстрочка та розстрочка виконання. Поворот виконання. Оскарження до суду дії державного виконавця. Зміст скарги. Порядок розгляду скарги. Особливості визнання та виконання рішень іноземного суду на території України, що підлягає примусовому виконанню. Особливості визнання рішення іноземного суду, що не підлягає примусовому виконанню. Виконання удових доручень. Поняття втраченого судового провадження. Підстави відновлення втраченого судового провадження. Особи, які вправі подати заяву. Зміст і форма заяви. Відкриття провадження у справі. Розгляд справи. Рішення суду у справі про відновлення втраченого провадження. Цивільні процесуальні правоздатність та дієздатність іноземних осіб. Підсудність справ з іноземним елементом. Особливості процесуального становлення іноземців (фізичних осіб), держави, міжнародних організацій та інших суб'єктів.

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ

Загальна частина

Поняття кримінального права. Предмет кримінального права. Завдання кримінального права. Система кримінального права. Загальна та Особлива частини кримінального права. Наука кримінального права її зміст та завдання. Роль кримінального права в розробці норм кримінального законодавства. Кримінальне право і суміжні галузі права. Зв'язок науки кримінального права з правовою статистикою, кримінологією, соціологією, криміналістикою та іншими науками. Роль наукового тлумачення кримінального закону, аналізу та узагальнення судової практики. Кримінальне право як навчальна дисципліна. Поняття і значення принципів кримінального права. Система принципів кримінального права. Особливості дії принципів кримінального права та їх роль в реалізації завдань кримінального законодавства. Закон про кримінальну відповідальність, його ознаки і значення. Система кримінального закону. Структура статей Загальної і Особливої частини кримінального закону. Диспозиція і санкція, їх види. Тлумачення кримінального закону. Види тлумачень та їх характеристика. Юридична

природа та кримінально-правове значення роз'яснень Пленуму Верховного Суду України. Чинність кримінального закону у просторі. Територіальний принцип чинності закону у просторі. Поняття території України Місце вчинення злочину. Принцип громадянства. Універсальний та реальний принципи чинності закону у просторі. Видача правопорушників та передача засуджених осіб. Чинність кримінального закону у часі. Вступ в силу і припинення дії кримінального закону. Зворотна дія кримінального закону у часі. Час вчинення злочину. Основні типи законодавчого визначення поняття злочину в сучасному кримінальному праві. Поняття й ознаки злочину за кримінальним правом України. Злочин як суспільно небезпечне діяння. Характер і ступінь суспільної небезпечності злочину. Протиправність і винність як ознаки злочину. Караність злочину за кримінальним правом України. Відмінність злочину від інших видів правопорушень. Класифікація злочинів у кримінальному праві. Класифікація злочинів за ступенем тяжкості в Кримінальному кодексі України та її кримінально-правове значення. Поняття кримінальної відповідальності. Співвідношення кримінальної відповідальності, покарання і заходів громадського впливу. Підстави кримінальної відповідальності конкретної особи за кримінальним правом України. Проблеми визначення підстав кримінальної відповідальності в науці кримінального права. Виникнення, форми реалізації і припинення кримінальної відповідальності за кримінальним правом України. Поняття і значення складу злочину. Структура і зміст складу злочину. Співвідношення понять „склад злочину” і „злочин”. Поняття елементу складу злочину. Поняття ознак складу злочину. Види складів злочину та їх класифікація. Кримінально-правова характеристика видів складу злочину. Поняття та значення кваліфікації злочину. Поняття об'єкта злочину. Види об'єктів злочину. Поняття і значення родового об'єкта злочину. Поняття безпосереднього об'єкта злочину. Основний та додатковий безпосередні об'єкти злочину та їх відмінність від факультативного предмета кримінально-правової охорони. Значення встановлення безпосереднього об'єкта злочину для кваліфікації злочинів і призначення покарання. Поняття предмета злочину і його значення для кваліфікації злочинів. Відмінність предмета злочину від об'єкта злочину. Потерпілий від злочину та предмет злочину як факультативні елементи, що характеризують об'єкт злочину. Поняття, ознаки і значення об'єктивної сторони злочину. Поняття дії та бездіяльності в кримінальному праві. Суспільно небезпечна дія або бездіяльність як зовнішній акт протиправної поведінки особи. Вплив непереборної сили, фізичного і психічного примусу на кримінальну відповідальність. Суспільно небезпечні наслідки: види, кримінально-правове значення. Матеріальні та формальні склади злочинів. Причинний зв'язок і його значення в кримінальному праві. Причинний зв'язок між суспільно небезпечною дією і суспільно небезпечними наслідками. Види причинного зв'язку. Види одиничних злочинів. Триваючі, продовжувані і складні (складені) злочини. Факультативні ознаки об'єктивної сторони складу злочину. Спосіб, місце, час, знаряддя, засоби і обстановка вчинення злочину та їх кримінально-правове значення. Поняття і ознаки суб'єкта злочину за Кримінальним кодексом України. Співвідношення понять „суб'єкт злочину”, „виконавець злочину”, „особа винного” та „особистість злочинця”. Осудність суб'єкта як обов'язковий елемент складу злочину. Поняття неосудності та її критерії. Обмежена осудність за Кримінальним кодексом України та її кримінально-правове значення. Вік суб'єкта злочину як обов'язковий елемент складу злочину. Основні правила встановлення віку суб'єкта злочину. Поняття спеціального суб'єкта злочину. Підстави класифікації спеціальних суб'єктів злочину та основні їх види. Поняття, ознаки і значення суб'єктивної сторони злочину. Поняття вини за Кримінальним кодексом України. Форми вини. Поняття умислу. Зміст умислу. Інтелектуальні та вольові моменти умислу. Види умислу за Кримінальним кодексом України. Прямий умисел. Непрямий умисел. Теоретична класифікація умислу. Заздалегідь обдуманий умисел та умисел, що виник раптово. Конкретизований та неконкретизований умисли. Альтернативний умисел. Необережність та її види. Злочинна самовпевненість. Інтелектуальний та вольовий моменти злочинної самовпевненості. Відмінність злочинної самовпевненості від непрямого умислу. Злочинна недбалість. Зміст злочинної недбалості. Об'єктивний та суб'єктивний критерії злочинної недбалості, її відмінність від казусу (випадку) в кримінальному праві. Складна вина. Особливості складів злочину із складною формою вини. Кримінально-правове значення

складної вини. Мотив злочину. Мета злочину, її кримінально-правове значення. Поняття фізіологічного афекту, його вплив на кримінальну відповідальність особи. Помилка в кримінальному праві: види, її вплив на вину. Кримінально-правова оцінка поведінки особи. Поняття стадій злочину. Види стадій злочину за Кримінальним кодексом України. Поняття закінченого злочину. Час закінчення окремих різновидів умисних злочинів. Момент закінчення необережних злочинів. Готування до злочину. Поняття готування до злочину за Кримінальним кодексом України. Відмінність готування до злочину від виявлення наміру вчинити злочин. Замах на злочин. Поняття замаху на злочин за Кримінальним кодексом України. Види замаху на злочин та їх кримінально-правове значення. Закінчений замах. Незакінчений замах. Відмінність замаху на злочин від готування до злочину та від закінченого злочину. Поняття добровільної відмови. Добровільна відмова при незакінченому злочині. Кримінально-правові наслідки добровільної відмови від доведення злочину до кінця. Поняття дійового каяття. Відмінність добровільної відмови від дійового каяття. Поняття співучасті у злочині. Об'єктивні і суб'єктивні ознаки співучасті. Види співучасників злочину за кримінальним правом України. Критерії розмежування співучасників на види. Поняття виконавця (співвиконавця), опосередкованого виконавця. Організатор злочину. Об'єктивні і суб'єктивні ознаки пособника злочину. Підбурювач злочину. Критерії розмежування підбурювача та організатора злочину. Форми співучасті у злочині. Проста і складна співучасть. Кримінально-правова характеристика видів співучасті у злочині. Кримінально-правова характеристика вчинення злочину групою осіб, групою осіб за попередньою змовою, організованою групою, злочинною організацією. Підстави і межі кримінальної відповідальності співучасників. Кваліфікація дій співучасників. Спеціальні питання відповідальності за співучасть. Співучасть у злочині зі спеціальним суб'єктом, ексцес виконавця, провокація злочину, безнаслідкова співучасть, невдале підбурювання або пособництво, добровільна відмова співучасників. Інститут причетності до злочину: поняття і види. Форми причетності до злочину. Особливості кримінальної відповідальності за окремі форми причетності до злочину. Відмінність причетності до злочину від співучасті у злочині. Поняття множинності злочинів у кримінальному праві України. Юридична характеристика множинності злочинів. Поняття одиничного злочину. Види одиничних злочинів. Складні (складені), продовжувані та триваючі злочини. Кримінально-правова оцінка моменту закінчення одиничного злочину. Види множинності злочинів. Повторність злочинів, її види. Кримінально-правове значення повторності злочинів. Сукупність злочинів. Відмінність сукупності від конкуренції кримінально-правових норм. Ідеальна та реальна сукупність злочинів. Кримінально-правовий аналіз рецидиву. Види рецидиву: загальний, спеціальний, простий, складний, багаторазовий, пенітенціарний. Поняття і види обставин, що виключають злочинність діяння. Загальна характеристика видів обставин, що виключають злочинність діяння. Поняття та ознаки необхідної оборони. Умови правомірності необхідної оборони. Перевищення меж необхідної оборони. Уявна оборона. Поняття та ознаки затримання особи, що вчинила злочин. Умови правомірності затримання особи, що вчинила злочин. Перевищення меж при затриманні особи, що вчинила злочин. Поняття та ознаки крайньої необхідності. Умови правомірності крайньої необхідності. Порівняльний аналіз необхідної оборони та крайньої необхідності. Поняття та ознаки примусу. Умови правомірності фізичного примусу. Умови правомірності психічного примусу. Поняття та кримінально-правовий зміст виконання наказу або розпорядження. Правова характеристика законного наказу або розпорядження. Діяння пов'язане з ризиком. Умови визнання ризику виправданим. Відповідальність за невинуватий ризик. Виконання спеціального завдання з розкриття чи попередження злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації: поняття та кримінально-правовий зміст. Поняття та види звільнення від кримінальної відповідальності. Кримінально-правове значення інституту звільнення від кримінальної відповідальності. Загальна характеристика та класифікація видів звільнення від кримінальної відповідальності. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із примиренням винного з потерпілим. Характеристика підстав звільнення. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею особи на поруки. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із

зміною обстановки. Умови, підстави та види даного звільнення. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності притягнення до кримінальної відповідальності. обчислення строків давності за Кримінальним кодексом України. Поняття та ознаки покарання. Відмінність покарання від інших видів державного примусу та громадського впливу. Мета покарання за Кримінальним кодексом України. виправлення засуджених, кара, загальна та спеціальна превенція як окремі складові мети покарання. Поняття і система покарань за кримінальним правом України. Кримінально-правове значення системи покарань. Загальна характеристика видів покарань за Кримінальним кодексом України. Основні покарання. Додаткові покарання. Покарання, що можуть призначатися і як основні і як додаткові. Штраф. Позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу. Позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю. Громадські роботи. Виправні роботи. Службові обмеження для військово-службовців. Конфіскація майна. Арешт. Обмеження волі. Позбавлення волі на певний строк. Довічне позбавлення волі. Принципи призначення покарання. Загальні засади призначення покарання. Загальна характеристика обставин, що пом'якшують та обтяжують покарання. Призначення покарання за незакінчений злочин. Призначення покарання за злочин вчинений в співучасті. Призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом. Підстави та види такого пом'якшення. Призначення покарання за сукупністю злочинів. Умови, порядок, принципи та межі призначення покарання за злочини, вчинені винним до винесення вироку суду. Призначення покарання за сукупністю вироків. Умови, порядок, принципи та межі призначення остаточного покарання за сукупністю вироків. Особливості та порядок призначення покарання особі, яка засуджується за сукупністю злочинів та сукупністю вироків одночасно. Правила складання покарань і зарахування строку попереднього ув'язнення. Обчислення строків покарання. Поняття, юридична природа та кримінально-правовий зміст звільнення від покарання та його відбування. Розмежування інститутів звільнення від кримінальної відповідальності та звільнення від покарання та його відбування. Звільнення від покарання: види, умови та значення. Звільнення від покарання у зв'язку із втратою особою суспільної небезпечності. Звільнення від відбування покарання з випробуваннями: підстави та умови. Поняття іспитового строку. Види звільнення від відбування покарання з випробуваннями. Звільнення від відбування покарання з випробуваннями вагітних жінок та жінок, які мають дітей до семи років. Правові наслідки звільнення особи з випробуваннями. Звільнення від відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку. Правила обчислення строків давності виконання обвинувального вироку суду. Звільнення від подальшого відбування покарання та його кримінально-правовий зміст. Звільнення від подальшого відбування покарання особи, засудженої за діяння протиправність і караність якого усунена законом. Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання. Заміна невідбутої частини більш м'яким. Звільнення від відбування покарання за хворобою. Особливості звільнення від покарання та його відбування в порядку амністії або помилування. Поняття та правові наслідки судимості. Момент виникнення та припинення судимості. Способи припинення судимості. Загально-правові та кримінально-правові наслідки судимості. Погашення судимості. Умови та строки погашення судимості. Особливості погашення судимості при перебігу строків давності виконання вироку, при умовно-достроковому звільненні від покарання, заміні невідбутої частини більш м'яким. Погашення судимості на підставі актів помилування або амністії. Переривання строків погашення судимості. Зняття судимості. Умови та підстави зняття судимості, що передбачені Кримінальним кодексом України. Поняття примусових заходів медичного характеру. Юридична природа та кримінально-правове значення примусових заходів медичного характеру. Підстави та порядок застосування примусових заходів медичного характеру. Види примусових заходів медичного характеру. Особливості застосування окремих видів примусових заходів медичного характеру. Порядок і підстави продовження, заміни або припинення примусових заходів медичного характеру. Поняття, юридична природа та кримінально-правовий зміст примусового лікування. Види звільнення неповнолітніх від кримінальної відповідальності. звільнення від кримінальної

відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру. Звільнення неповнолітніх від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності. Види покарань, що застосовуються до неповнолітніх, особливості їх призначення. Звільнення неповнолітніх від покарання та його відбування. Особливості звільнення неповнолітніх від відбування покарання із застосуванням примусових заходів виховного характеру. Особливості звільнення неповнолітніх від покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку, з випробуваннями, умовно-дострокове звільнення від відбування покарання. Особливості погашення та зняття судимості, щодо неповнолітніх осіб, які вчинили злочин. Загальна характеристика кримінального права іноземних держав. Основні світові концепції науки кримінального права. Джерела кримінального права іноземних держав. Джерела кримінального права країн „континентальної” системи права. Судовий прецедент як джерело англосаксонської системи права. Особливості джерел кримінального права США. Основні інститути кримінального права зарубіжних держав, що стосуються злочину. Поняття злочину та криміналізація злочинних діянь. Вина. Вік кримінальної відповідальності. Осудність. Обставини, що виключають злочинність діяння. Основні інститути кримінального права зарубіжних країн, що стосуються покарання. Поняття і мета покарання. Система покарань. Призначення покарання. Особливості інституту звільнення від покарання та його відбування.

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ

Особлива частина

Особлива частина кримінального права України як специфічний розділ окремої галузі права. Підстави поділу кримінального права України на Загальну та Особливу частини. Система Особливої частини кримінального права України, її поняття та особливості. Загальна характеристика системи Особливої частини КК України 2001 року. Визначення поняття кримінально-правової кваліфікації, її види та підстави. Стадії та етапи кримінально-правової кваліфікації. Результат кримінально-правової кваліфікації. Формула кваліфікації. Структура кримінально-правової кваліфікації. Поняття та загальна характеристика злочинів проти основ національної безпеки України. Державна зрада. Форми державної зради. Особливості звільнення від кримінальної відповідальності за державну зраду. Посягання на життя державного чи громадського діяча. Характеристика потерпілої особи. Поняття та ознаки диверсії. Характеристика юридичного складу шпигунства. Особливості звільнення від кримінальної відповідальності за шпигунство. Поняття, загальна характеристика та види злочинів проти життя та здоров'я особи. Вбивство: поняття, ознаки та класифікація. Кримінально-правовий аналіз умисних вбивств при пом'якшуючих та обтяжуючих обставинах. Характеристика юридичного складу погрози вбивством. Поняття, об'єктивні, суб'єктивні ознаки та система тілесних ушкоджень. Особливості відмежування побоїв та мордування від катування. Кримінально-правовий аналіз незаконного проведення абортів. Відмежування складу залишення в небезпеці від ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані. Поняття, загальна характеристика та система злочинів проти волі, честі та гідності особи. Особливості незаконного позбавлення волі або викрадення людини та його відмежування від захоплення заручників. Кримінально-правовий аналіз складу злочину торгівля людьми або інша незаконна угода щодо людини. Характеристика мети вчинення діяння, як обов'язкова ознака даного складу злочину. Підміна дитини: аналіз юридичного складу. Поняття, загальна характеристика та види злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості. Кримінально-правовий аналіз зґвалтування та його відмежування від насильницького задоволення статевої пристрасті неприродним способом. Кваліфіковані та особливо кваліфіковані види зґвалтування. Інші злочини, що посягають на статево-свободу та статево-недоторканість потерпілої особи (примушування до вступу в статевий зв'язок, статеві зносини з особою, яка не досягла статевої зрілості, розбещення неповнолітніх). Поняття, загальна характеристика та система злочинів проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина. Злочини проти виборчих прав громадян (перешкоджання здійсненню виборчого права або права брати участь у референдумі, роботі виборчої комісії або комісії з референдуму чи діяльності

офіційного спостерігача, незаконне знищення виборчої документації або документів референдуму, порушення таємниці голосування, порушення законодавства про референдум). Злочини, що посягають на рівність конституційних прав громадян та їх рівність перед законом. Злочини, що посягають на недоторканість приватного життя. Злочини проти сім'ї. Злочини проти трудових прав громадян (Грубе порушення законодавства та угоди про працю, невиплата заробітної плати, стипендії, пенсії чи інших установлених законом виплат.). Злочини, що посягають на право інтелектуальної власності та авторські права. Злочини проти свободи совісті. Поняття, загальна характеристика та види злочинів проти власності. Аналіз предмету злочинів проти власності. Поняття, ознаки та кваліфіковані види крадіжки. Кримінально-правовий аналіз грабежу та його відмежування від розбою. Характеристика юридичних складів шахрайства та вимагання. Заподіяння майнової шкоди шляхом обману або зловживання довірою як корисливий злочин, не пов'язаний з оберненням чужого майна на користь винного чи інших осіб. Не корисливі посягання на власність (умисне чи необережне знищення або пошкодження майна). Поняття, загальна характеристика та система злочинів у сфері господарської діяльності. Кримінально-правова характеристика виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою збуту або збут підроблених грошей, державних цінних паперів чи білетів державної лотереї. Ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів. Контрабанда, як злочин проти встановленого порядку переміщення предметів через митний кордон України. Особливості кримінальної відповідальності за фіктивне підприємництво, зайняття гральним бізнесом, доведення до банкрутства. Поняття, загальна характеристика та система злочинів проти довкілля. Злочини проти екологічної безпеки (ст. ст. 236-238 КК України). Злочини, що посягають на встановлений порядок використання землі, її надр. Злочини, що посягають на встановлений порядок використання водних ресурсів та атмосферного повітря (забруднення моря, атмосферного повітря, порушення правил охорони вод та ін.). Злочини, що посягають на встановлений порядок використання флори і фауни (незаконна порубка лісу, знищення або пошкодження об'єктів рослинного світу, незаконне полювання та ін.). Поняття, загальна характеристика та види злочинів проти громадської безпеки. Кримінально-правова характеристика бандитизму. Терористичний акт та його відмежування від завідомо неправдивого повідомлення про загрозу безпеці громадян. Злочини, що порушують правила поведінки з предметами, які становлять підвищену суспільну небезпеку (незаконне поводження зі зброєю, недбале зберігання вогнепальної зброї). Аналіз юридичного складу порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки. Поняття, загальна характеристика та види злочинів проти безпеки виробництва. Злочини в сфері безпеки праці. Інші злочини в сфері безпеки виробництва. Аналіз об'єктивних і суб'єктивних ознак складу порушення правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою та правил ядерної або радіаційної безпеки. Поняття, загальна характеристика та система злочинів проти безпеки руху та експлуатації транспорту. Кримінально-правовий аналіз пошкодження шляхів сполучення і транспортних засобів. Угон або захоплення залізничного рухомого складу, повітряного, морського чи річкового судна. Поняття, характеристика та кваліфіковані види незаконного заволодіння транспортним засобом. Особливості кримінальної відповідальності за порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами. Поняття, загальна характеристика та види злочинів проти громадського порядку і моральності. Кримінально-правовий аналіз групового порушення громадського порядку та його відмінність від масових заворушень. Поняття, ознаки та кваліфіковані види хуліганства. Особливості кримінальної відповідальності за наругу над могилою та іншим місцем поховання або над тілом померлого. Створення або утримання місць розпусти і звідництво. Об'єктивні і суб'єктивні ознаки втягнення неповнолітніх у злочинну діяльність. Кримінально-правовий аналіз сутенерства або втягнення особи в заняття проституцією. Поняття, загальна характеристика та система злочинів у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші злочини проти здоров'я населення. Злочини, пов'язані з незаконним обігом наркотичних засобів та інших предметів, небезпечних для здоров'я. Злочини, пов'язані з незаконним заволодінням наркотичними

засобами, а також обладнанням, призначеним для їх виготовлення. Злочини, пов'язані з незаконним вживанням наркотичних і одурманюючих засобів, а також допінгу. Інші злочини проти здоров'я населення. Поняття, загальна характеристика та види злочинів у сфері охорони державної таємниці, недоторканості державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації. Злочини у сфері охорони державної таємниці та конфіденційної інформації, яка є власністю держави. Кримінально-правовий аналіз складу розголошення державної таємниці і його відмежування від втрати документів, що містять державну таємницю. Незаконне переправлення осіб через державний кордон України. Злочини у сфері забезпечення призову та мобілізації, а також військового обліку і підготовки військовозобов'язаних. Кримінальна відповідальність за ухилення від призову на строкову військову службу. Поняття, загальна характеристика та система злочинів проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян. Наруга над державними символами як злочин у сфері використання державної символіки. Злочини, пов'язані з перешкоджанням діяльності організацій та об'єднань громадян. Злочини проти представників влади, органів місцевого самоврядування, працівників правоохоронних органів, членів громадських формувань (Опір представникові влади, представникові правоохоронного органу, державному виконавцю, члену громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовцеві, втручання в діяльність працівника правоохоронного органу, працівника державно-виконавчої служби, погроза або насильство щодо працівника правоохоронного органу та ін.). Злочини у сфері використання документів і засобів отримання інформації. Інші злочини проти авторитету держави, органів місцевого самоврядування та діяльності об'єднань громадян (самоправство, одержання незаконної винагороди працівником державного підприємства, установи, організації). Поняття, загальна характеристика та види злочинів у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку. Несанкціоноване втручання в роботу електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку. Порушення правил експлуатації електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку або порядку чи правил захисту інформації, яка в них обробляється. Поняття, загальна характеристика і види злочинів у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг. Кримінально-правова характеристика зловживання владою або службовим становищем та його відмежування від перевищення влади або службових повноважень. Поняття та ознаки службового підроблення і службової недбалості. Одержання, пропозиція або давання і провокація хабара або комерційного підкупу: поняття, ознаки та кваліфіковані види. Кримінальна відповідальність за незаконне збагачення та зловживання впливом. Поняття, загальна характеристика та види злочинів проти правосуддя. Злочини проти правосуддя, що вчиняються службовими особами, які здійснюють чи забезпечують здійснення правосуддя (незаконне затримання, привід або арешт, притягнення завідомо невинного до кримінальної відповідальності, порушення права на захист та ін.). Злочини проти правосуддя, вчинювані особами, на яких покладені обов'язки зі сприяння у здійсненні правосуддя. Злочини проти правосуддя вчинювані засудженими або особами, які перебувають під вартою (Дії, що дезорганізують роботу виправних установ, втеча з місць позбавлення волі або з-під варти та ін.). Погроза або насильство щодо судді, народного засідателя чи присяжного. Посягання на життя судді, народного засідателя чи присяжного у зв'язку з їх діяльністю. Поняття, загальна характеристика та види злочинів проти встановленого порядку несення військової служби (військові злочини). Самовільне залишення військової частини або місця служби. Кримінально-правова характеристика дезертирства. Зловживання військовою службовою владою або службовим становищем. Добровільна здача в полон: аналіз юридичного складу. Мародерство. Поняття, загальна характеристика та види злочинів проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку. Злочини проти миру. Найманство як злочин проти миру. Злочини проти безпеки людства. Застосування зброї масового знищення. Кримінально-правовий аналіз

геноциду та екоциду. Злочини проти міжнародного правопорядку. Особливості кримінальної відповідальності за піратство.

Кримінальне процесуальне право України

Загальне поняття кримінального процесу, історичні форми кримінального процесу. Поняття кримінального процесу України як діяльності компетентних органів і посадових осіб, кримінально-процесуальні правовідносини. Кримінальний процес і правосуддя. Завдання кримінального процесу, його роль у державному механізмі боротьби зі злочинністю та в охороні прав особи. Поняття і особливості кримінально-процесуального права України. Механізм кримінально-процесуального регулювання. Кримінально-процесуальна форма. Кримінально-процесуальні функції. Кримінально-процесуальні акти. Наука кримінально-процесуального права, її предмет, система та методи. Кримінальний процес як навчальна дисципліна, її завдання. Зв'язок кримінального процесу з іншими галузями права і суміжними науками. Поняття, значення і система принципів кримінального процесу. Загальноправові, загальнопроцесуальні, кримінально-процесуальні принципи, їх нормативний зміст у кримінально-процесуальній діяльності. Співвідношення принципів судоустрою і принципів судочинства. Конституційні принципи кримінального процесу, їх значення і зміст: законність; державна мова судочинства; рівність усіх учасників судового процесу перед законом і судом; повага до гідності особи, невтручання в її особисте і сімейне життя, таємниця листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції, банківських вкладів та рахунків; недоторканність особи; недоторканність житла та іншого володіння особи; з'ясування істини (встановлення об'єктивної істини); забезпечення підозрюваному, обвинуваченому, підсудному права на захист; презумпція невинуватості; свобода від самовикриття, викриття членів сім'ї та близьких родичів; здійснення правосуддя виключно судами; участь народу у здійсненні правосуддя; незалежність і недоторканність суддів, їх підкорення тільки закону; змагальність судового розгляду; гласність судового процесу; забезпечення апеляційного та касаційного оскарження судових рішень; обов'язковість рішень суду; право на судовий захист, забезпечення доступу до правосуддя. Інші принципи кримінального процесу, закріплені в джерелах кримінально-процесуального права, їх значення та зміст: публічність; вільна оцінка доказів; безпосередність дослідження доказів; усність дослідження доказів; забезпечення всім особам, які беруть участь у справі, права на захист їх законних інтересів. Поняття і класифікація суб'єктів кримінального процесу. Державні органи і посадові особи, які ведуть процес: суд як орган правосуддя в кримінальних справах. Функції і повноваження суду; прокурор, його завдання, функції і повноваження на різних стадіях кримінального процесу; слідчий як орган досудового слідства, його завдання і повноваження; органи дізнання, їх види, завдання і повноваження; особа, яка провадить дізнання, її повноваження; підстави і порядок відводу і самовідводу посадових осіб, які ведуть процес. Особи, які захищають свої, або представлявані інтереси в кримінальному провадженні: потерпілий, його представник, їх права і обов'язки; цивільний позивач та цивільний відповідач, їх представники. Права та обов'язки цих осіб. Підстави і порядок заявлення і вирішення цивільного позову в кримінальному процесі; підозрюваний, обвинувачений, підсудний, засуджений та виправданий, права та обов'язки цих осіб. Законний представник неповнолітнього підозрюваного, обвинуваченого, підсудного; захисник підозрюваного, обвинуваченого, його завдання, права та обов'язки. Порядок запрошення, призначення, заміни і відмови від захисника. Обставини, що виключають участь особи у справі як захисника. Особи, які відіграють допоміжну роль в кримінальному судочинстві: свідки, поняті, їх права та обов'язки; експерт, спеціаліст, їх завдання та повноваження; перекладач, особа, яка розуміє знаки німих та глухих, їх права та обов'язки; секретар судового засідання, його повноваження, інші суб'єкти, які відіграють допоміжну роль в кримінальному судочинстві. Поняття і значення кримінально-процесуального доказування. Способи збирання доказів та їх процесуальних джерел. Перевірка та оцінка доказів та їх процесуальних джерел. Предмет, межі, обсяг і суб'єкти доказування у кримінальній справі. Обов'язок доказування в кримінальному судочинстві. Поняття і класифікація доказів та їх процесуальних джерел. Належність та допустимість доказів

та їх процесуальних джерел. Характеристика процесуальних джерел доказів: а) показання свідка, їх предмет значення та оцінка; б) показання потерпілого, їх предмет, значення та оцінка; в) показання підозрюваного, обвинуваченого і підсудного, їх предмет, значення і оцінка; г) висновок експерта, його предмет значення, форма та зміст. Підстави для призначення експертизи у кримінальному процесі. Випадки обов'язкового призначення експертизи; д) речові докази, їх поняття та види. Процес формування речових доказів. Оцінка речових доказів. Зберігання речових доказів; е) протоколи слідчих і судових дій, та протоколи з додатками за результатами оперативно розшукової діяльності як джерела доказів, гарантії їх повноти і достовірності; є) інші документи. Поняття, підстави, мета та види заходів кримінально-процесуального примусу. Поняття, види, підстави і порядок застосування запобіжних заходів: підписка про невиїзд; б) особиста порука; в) громадська порука; г) застава; д) взяття під варту; е) затримання підозрюваного як тимчасовий запобіжний захід; є) віддання військовослужбовця під нагляд командування військової частини; д) віддання неповнолітнього під нагляд батьків, опікунів, піклувальників чи нагляд адміністрації дитячої установи. Підстави і порядок зміни і скасування запобіжних заходів. Порядок застосування інших заходів процесуального примусу. Виконання постанови (ухвали, вироку) про застосування взяття під варту. Постанова органу дізнання, слідчого, прокурора, судді, вирок та ухвала суду про обрання, зміну або скасування запобіжного заходу. Строк затримання підозрюваного. Відсторонення обвинуваченого від посади. Поміщення обвинуваченого до медичного закладу. Поняття, завдання і значення стадії порушення кримінальної справи. Органи та особи, які мають право порушити кримінальну справу. Направлення заяв і повідомлень про злочин за належністю. Приводи для порушення кримінальної справи: 1) заяви або повідомлення підприємств, установ, організацій, посадових осіб, представників влади, громадськості або окремих громадян; 2) повідомлення представників влади, громадськості або окремих громадян, які затримали підозрювану особу на місці вчинення злочину або з поличним; 3) явка з повинною; 4) повідомлення, опубліковані в пресі; 5) безпосереднє виявлення органом дізнання, слідчим, прокурором або судом ознак злочину. Підстава для порушення кримінальної справи. Порядок порушення кримінальної справи. Обставини, що виключають провадження у кримінальній справі як підстави для відмови в порушенні кримінальної справи 1) за відсутністю події злочину; 2) за відсутністю в діянні складу злочину; 3) внаслідок акта амністії, якщо він усуває застосування покарання за вчинене діяння, а також в зв'язку з помилуванням окремих осіб; 4) щодо особи, яка не досягла на час вчинення суспільно небезпечного діяння одинадцятирічного віку; 5) за примиренням обвинуваченого, підсудного з потерпілим у справах, які порушуються не інакше як за скаргою потерпілого; 6) за відсутністю скарги потерпілого, якщо справу може бути порушено не інакше як за його скаргою, крім випадків, коли прокуророві надано право порушувати справи і при відсутності скарги потерпілого; 7) щодо померлого, за винятком випадків, коли провадження в справі є необхідним для реабілітації померлого або відновлення справи щодо інших осіб за нововиявленими обставинами; 8) щодо особи, про яку є вирок по тому ж обвинуваченню, що набрав законної сили, або ухвала чи постанова суду про закриття справи з тієї ж підстави; 9) щодо особи, про яку є нескасована постанова органу дізнання, слідчого, прокурора про закриття справи по тому ж обвинуваченню; 10) якщо про відмову в порушенні справи по тому ж факту є нескасована постанова органу дізнання, слідчого, прокурора. Порядок відмови в порушенні кримінальної справи. Поняття, значення та завдання досудового розслідування кримінальних справ. Співвідношення досудового розслідування і судового слідства. Строки досудового слідства, порядок їх продовження. Форми досудового розслідування. Досудове слідство як основна форма досудового розслідування. Дізнання у справах про злочини, які не є тяжкими чи особливо тяжкими. Дізнання у справах про тяжкі чи особливо тяжкі злочини. Початок провадження досудового слідства. Поняття і види підслідності кримінальних справ. Розв'язання спорів про підслідність. Порядок та підстави об'єднання і виділення кримінальних справ. Види слідчих процесуальних документів. Загальні вимоги до форми та змісту цих документів. Поняття, види та система слідчих дій. Підстави для проведення слідчих дій. Правила оформлення протоколу слідчих дій. Додатки до протоколу слідчої дії. Порядок виклику

та допиту свідка. Особливості допиту глухих і німих свідків. Порядок виклику і допиту потерпілого. Процесуальний порядок затримання і допиту підозрюваного. Очна ставка. Огляд, його мета, види і порядок проведення. Ексгумація трупа, підстави та процесуальний порядок провадження. Відтворення обстановки та обставин події, його суть, порядок проведення і оформлення протоколу. Поняття, види, підстави і порядок проведення обшуку. Протокол обшуку. Накладення арешту на майно, вклади та його опис. Поняття і порядок провадження виїмки. Особливості провадження обшуку і виїмки в приміщеннях, які займають дипломатичні представництва і консульські установи іноземних держав в Україні. Підстави і порядок призначення експертизи. Одержання зразків для експертного дослідження. Права обвинуваченого (підозрюваного) при провадженні та проведенні експертизи. Особливості призначення стаціонарної судово-медичної та судово-психіатричної експертизи. Підстави і порядок притягнення особи як обвинуваченого. Особливості притягнення як обвинувачених деяких категорій осіб в зв'язку із процесуальним імунітетом. Сутність акту притягнення особи як обвинуваченого. Строки і порядок пред'явлення обвинувачення. Роз'яснення обвинуваченому його процесуальних прав та обов'язків. Постанова про притягнення особи як обвинуваченого: структура, зміст, процесуальна форма. Роз'яснення обвинуваченому його процесуальних прав. Допит обвинуваченого. Зміна обвинувачення та відсторонення обвинуваченого від посади. Привід обвинуваченого. Розшук обвинуваченого. Роз'яснення обвинуваченому права на захист. Пред'явлення обвинувачення неповнолітньому і його допит. Загальні правила щодо процесуальної форми і методики допиту обвинуваченого. Зупинення досудового розслідування: поняття, підстави, умови та процесуальний порядок. Форми закінчення досудового слідства. Підстави та процесуальний порядок відновлення зупиненого досудового розслідування. Розшук обвинуваченого. Підстави для закриття кримінальної справи, у якій провадження досудового слідства чи дізнання зупинено. Підстави і процесуальний порядок закриття кримінальної справи: 1) обставини, що виключають провадження у справі; 2) обставини, що надають слідчому право закрити кримінальну справу; 3) недоведеність участі обвинуваченого у вчиненні злочину; Винесення постанови про закриття кримінальної справи. Підстави, суб'єкти та порядок прийняття постанови про направлення справи до суду для вирішення питання про звільнення обвинуваченого від кримінальної відповідальності. Підстави та процесуальний порядок закінчення досудового розслідування складанням обвинувального висновку. Відновлення слідства і закриття справи, в якій слідство зупинено. Обвинувальний висновок, його структура, зміст і значення. Питання, які повинен вирішити прокурор у справі, що надійшла до нього з обвинувальним висновком. Поняття, значення та види підсудності кримінальних справ: 1) предметна (родова); 2) спеціальна (персональна); 3) територіальна (місцева). Спеціальна (персональна) підсудність. Підсудність за зв'язком справ. Завдання і значення стадії попереднього розгляду справи суддею. Правила про підсудність. Порядок попереднього розгляду справи. Строки попереднього розгляду справи. Зупинення справи. Підстави і порядок закриття справи на попередньому розгляді справи. Повернення справи на додаткове розслідування. Строки призначення справи до розгляду в судовому засіданні. Постанова судді. Завдання і значення стадії судового розгляду. Здійснення принципів кримінального процесу в стадії судового розгляду. Законний склад суду. Незмінність складу суду при розгляді справи. Безперервність судового розгляду. Участь прокурора в судовому розгляді. Його права та обов'язки. Наслідки неявки прокурора в судове засідання. Участь підсудного у судовому розгляді справи. Його права та обов'язки. Наслідки неявки підсудного до суду. Випадки, у яких судовий розгляд можливий без підсудного. Участь захисника підсудного у судовому розгляді, його права та обов'язки. Наслідки неявки захисника в судове засідання. Права та обов'язки цивільного позивача, цивільного відповідача, їх представників у судовому розгляді. Наслідки їх неявки в судове засідання. Участь у судовому розгляді перекладача, спеціаліста та експерта, їх права та обов'язки. Наслідки їх неявки до суду. Розпорядок судового засідання. Процесуальний порядок винесення ухвал і постанов у судовому засіданні. Межі судового розгляду. Підстави і порядок зміни обвинувачення в суді. Рішення, які може прийняти суд першої інстанції. Протокол судового засідання, його зміст і значення. Зауваження на

протокол судового засідання і порядок їх розгляду. Підготовка, частина судового засідання, її значення, питання, які розглядаються і вирішуються судом у цій частині. Загальні положення судового розгляду. Судове слідство, його значення в судовому розгляді справи. Учасники судового розгляду. Процесуальний порядок допиту підсудного, потерпілого, свідка. Допит неповнолітнього свідка. Експертиза у судовому слідстві. Огляд місця події, предметів, оголошення документів. Судові дебати, їх значення, порядок і зміст. Зміст промови цивільного позивача і цивільного відповідача або їх представників. Останнє слово підсудного, його значення. Промова захисника. Поняття обґрунтованості вироку. Постановлення і проголошення вироку. Участь присяжних у здійсненні правосуддя в апеляційному суді при розгляді кримінальних справ у першій інстанції. Суть і значення судового вироку. Законність і обґрунтованість вироку, його мотивування. Види вироків. Підстави для винесення обвинувального вироку та виправдувального вироку. Види обвинувальних вироків. Проголошення вироку. Розв'язання цивільного позову у вироку. Строки вручення копії вироку засудженому і виправданому. Завдання і значення апеляційного провадження. Судові рішення, на які може бути подана апеляція. Особи, які мають право подати апеляцію. Порядок і строки апеляційного оскарження. Зміст апеляції. Залишення апеляції без руху і розгляду. Суб'єкти, процесуальний порядок і строки розгляду в суді кримінальних справ у апеляційному провадженні. Наслідки подання апеляції. Перевірка вироків і постанов про застосування чи незастосування примусових заходів виховного і медичного характеру, ухвалених місцевими судами. Порядок перевірки ухвал і постанов місцевих судів. Порядок постановлення ухвали, вироку, постанови апеляційного суду. Звернення до виконання ухвали, вироку, постанови апеляційного суду. Доповнення, зміна і відкликання апеляції. Суди які розглядають справи в апеляційному порядку. Попередній розгляд справи апеляційним судом, порядок його проведення. Строки розгляду справи в апеляційному суді. Зміст ухвали суду. Вирок (постанова) апеляційного суду. Порядок перевірки ухвал суду і постанов судді. Завдання і значення стадії виконання вироку. Набрання вироком, ухвалою і постановою суду законної сили та їх виконання. Порядок і строки звернення вироку до виконання. Процесуальні питання, які вирішуються судом у зв'язку з виконанням вироку. Завдання і значення стадії касаційного перегляду вироків, ухвал і постанов суду. Судові рішення, які можуть бути перевірені в касаційному порядку. Особи, які мають право на касаційне оскарження або внесення касаційного подання. Суди, які розглядають справи в касаційному порядку. Строки касаційного оскарження і винесення касаційного подання. Наслідки надходження касаційних скарг чи подань і порядок їх призначення до касаційного розгляду. Доповнення, зміна і відкликання касаційної скарги і подання. Особи, які беруть участь в розгляді справи в касаційному порядку. Строки розгляду справи в касаційному порядку. Результати розгляду справи судом касаційної інстанції. Підстави для скасування чи зміни вироку, ухвали чи постанови. Розгляд справи після скасування вироку, постанови, ухвали. Судові рішення, які можуть бути перевірені в касаційному порядку, та особливості їх розгляду. Особливості розгляду касаційних скарг і подань на судові рішення, які набрали законної сили. Обов'язковість звернення до виконання рішень, які приймає суд касаційної інстанції. Поняття і завдання стадії виключного провадження. Приводи і підстави для перегляду судових рішень в порядку виключного провадження. Види нововиявлених обставин. Строки, порядок і результати перегляду кримінальних справ в порядку виключного провадження. Особи, які мають право поставити питання про перегляд судового рішення в порядку виключного провадження. Дії прокурора при відновленні справи у зв'язку із ново виявленими обставинами. Наслідки перегляду справ за ново виявленими обставинами. Перегляд судових рішень на підставі нововиявлених обставин. Перегляд судових рішень із підстав неправильного застосування кримінального закону та істотного порушення вимог кримінально-процесуального закону, які істотно вплинули на правильність судового рішення. Перегляд обвинувального вироку за нововиявленими обставинами у зв'язку з необхідністю застосувати закон про більш тяжкий злочин обмежений строками давності притягнення до кримінальної відповідальності, передбаченими ст. 49 КК за більш тяжкий злочин. Поновлення справи за нововиявленими обставинами з метою поліпшення становища засудженого, якщо є докази, які підтверджують

невинуватість засудженого або здійснення ним менш тяжкого злочину. Особливості предмету доказування неповнолітніх. Особливості порушення, розслідування і судового розгляду справ неповнолітніх. Особливості провадження у справах осіб, вчинення суспільно-небезпечного діяння не досягли віку. з якого можлива кримінальна відповідальність. Особливості провадження в справах приватного обвинувачення: порушення кримінальної справи і досудового розгляду, судового розгляду, закриття справи. Справи приватно-публічного обвинувачення. Протокольна форма досудової підготовки матеріалів. Коло злочинів, по яких вона застосовується. Строки і порядок встановлення обставин злочину. Провадження в справах про неосудних і осіб, які захворіли душевною хворобою після вчинення злочину: особливості досудового розслідування і його закінчення, судового провадження. Загальна характеристика кримінально-процесуального права європейських континентальних країн романо-германської правової сім'ї (Франції, Німеччини та інш.): система доказів, порушення кримінального переслідування, досудове слідство і дізнання, віддання обвинуваченого до суду, розгляд справ у судах першої інстанції, апеляція і касація. Загальна характеристика кримінального процесу країн загального права (Англії, Сполучених Штатів Америки та інш.): доказове право, порушення кримінального переслідування і розслідування злочинів, розгляд справ у судах присяжних і в сумарному порядку, апеляційне провадження.

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО УКРАЇНИ

Предмет адміністративного права. Поняття методу адміністративно-правового регулювання. Особливості методу адміністративно-правового регулювання. Метод субординації в адміністративному праві. Метод координації в адміністративному праві. Метод реординації в адміністративному праві. Система адміністративного права. Поняття адміністративно-правового інституту. Зміст загальної частини адміністративного права. Зміст особливої частини адміністративного права. Місце адміністративного права в системі права України. Співвідношення адміністративного та конституційного права. Співвідношення адміністративного та кримінального права. Співвідношення адміністративного та цивільного права. Співвідношення адміністративного та трудового права. Співвідношення адміністративного та фінансового права. Історичний аспект розвитку адміністративного права. Передумови розвитку адміністративного права в Стародавньому Римі. Формування адміністративного права в середньовічну епоху. Адміністративне право в новий час (кінець 19-початок 20 ст.). Сутність доктрини радянського адміністративного права. Сучасне адміністративне право України. Адміністративне право як наука та навчальна дисципліна. Необхідність відмежування галузі права, науки та навчальної дисципліни адміністративного права України. Об'єкт та предмет науки адміністративного права. Адміністративне право України як навчальна дисципліна. Напрями та етапи адміністративної реформи в Україні. Поняття адміністративно-правової норми. Ознаки адміністративно-правової норми. Структура адміністративно-правової норми (гіпотеза, диспозиція, санкція, заохочення). Класифікація адміністративно-правових норм (за цільовим призначенням; за предметом регулювання; за юридичним змістом; за формою припису; за межами дії (колом осіб); за територією дії; за обсягом регулювання; за строком дії). Форми реалізації адміністративно-правових норм (дотримання, виконання, використання, застосування). Види джерел адміністративного права. Поняття адміністративно-правових відносин. Ознаки адміністративно-правових відносин. Структура адміністративно-правових відносин. Об'єкти адміністративно-правових відносин. Суб'єкти адміністративно-правових відносин. Зміст адміністративно-правових відносин. Види адміністративно-правових відносин (регулятивні і правоохоронні, двосторонні і багатосторонні, вертикальні та горизонтальні, матеріальні і процесуальні). Поняття та особливості юридичних фактів як підстави виникнення, зміни та припинення адміністративно-правових відносин. Класифікація юридичних фактів. Загальна характеристика та особливості адміністративно-правового статусу фізичної особи. Структура адміністративно-правового статусу фізичних осіб. Адміністративна правоздатність. Адміністративна дієздатність. Загальний і спеціальний адміністративно-правові статуси фізичних осіб. Абсолютні та відносні адміністративні права та

обов'язки фізичних осіб. Статус членів адміністративних колективів. Статус суб'єктів адміністративної опіки. Статус жителів територій з особливим адміністративно-правовим режимом. Статус суб'єктів дозвільної системи. Адміністративно-правовий статус іноземців, осіб без громадянства та біженців. Поняття та ознаки об'єднання громадян. Види об'єднань громадян (в залежності від мети діяльності; в залежності від організаційно-правових форм; за масштабом діяльності; в залежності від віку членів та засновників; в залежності від способу легалізації). Особливості адміністративно-правового статусу об'єднань громадян. Легалізація об'єднання громадян. Реєстрація об'єднання громадян. Повідомлення про заснування об'єднання громадян. Контроль з боку виконавчої влади за діяльністю об'єднання громадян. Адміністративна відповідальність об'єднання громадян за порушення законодавства. Система органів виконавчої влади в Україні. Способи класифікації органів виконавчої влади (за обсягом і характером компетенції, за порядком вирішення питань, за спрямованістю компетенції, за територіальним обсягом повноважень). Адміністративно-правовий статус Кабінету Міністрів України (виконавчо-розпорядчі, організаційні та нормотворчі повноваження). Структура КМУ. Види центральних органів виконавчої влади. Структура та повноваження міністерств. Структура та повноваження служб, агентств та інспекцій Адміністративно-правовий статус місцевих державних адміністрацій. Структура МДА. Загальна характеристика адміністративно-правового статусу Президента України. Установчі повноваження Президента в сфері виконавчої влади. Кадрові повноваження Президента в сфері виконавчої влади. Кадрові повноваження Президента України в сфері виконавчої влади. Загальна характеристика адміністративно-правового статусу органів місцевого самоврядування. Делеговані виконавчо-розпорядчі повноваження органів місцевого самоврядування. Власні адміністративні повноваження органів місцевого самоврядування. Поняття та ознаки державної служби. Функції державної служби. Види державної служби. Органи управління державною службою. Органи забезпечення державної служби. Поняття та види державних службовців. Права та обов'язки державного службовця. Обмеження і заборони для державних службовців. Проходження державної служби. Прийняття на державну службу. Процедура проведення конкурсу на заміщення посади державного службовця. Просування по службі. Загальні підстави припинення державної служби. Спеціальні підстави припинення державної служби. Відставка державних службовців. Юридична відповідальність державних службовців. Поняття форм державного управління. Основні вимоги до форм управління. Правові форми державного управління (видання нормативних та індивідуальних актів управління). Неправові форми державного управління (проведення організаційних заходів та здійснення матеріально-технічних операцій). Поняття методу державного управління. Метод переконання в державному управлінні. Метод примусу в державному управлінні. Заходи адміністративного запобігання. Заходи адміністративного припинення. Заходи адміністративного стягнення як метод державного управління. Поняття та ознаки адміністративного договору. Види адміністративних договорів. Поняття та ознаки правового акту управління. Відмінність актів управління від інших юридичних актів. Види правових актів управління. Вимоги, що ставляться до актів управління. Вимоги до змісту акту управління. Вимоги до форми акту управління. Державна реєстрація правового акту управління. Оприлюднення та набрання чинності правовим актом управління. Законність та дисципліна в державному управлінні. Поняття та система способів забезпечення законності та дисципліни в державному управлінні. Державний контроль: поняття і роль в державному управлінні. Система державного контролю в державному управлінні. Контроль органів законодавчої влади. Контроль органів виконавчої влади. Контрольні повноваження президента України. Контроль з боку судових органів. Прокурорський нагляд. Адміністративний нагляд (поняття та правові ознаки). Види адміністративного нагляду. Поняття адміністративної відповідальності як виду юридичної відповідальності. Ознаки адміністративної відповідальності. Відмежування адміністративної відповідальності від інших видів юридичної відповідальності. Співвідношення адміністративної та кримінальної відповідальності. Співвідношення адміністративної та дисциплінарної відповідальності. Співвідношення адміністративної та цивільно-правової відповідальності. Нормативне регулювання адміністративної відповідальності. Адміністративна відповідальність

юридичних осіб. Поняття та ознаки адміністративного правопорушення. Поняття та загальна структура юридичного складу адміністративного правопорушення. Об'єкт адміністративного проступку. Суб'єкт адміністративного проступку. Об'єктивна сторона адміністративного проступку. Суб'єктивна сторона адміністративного проступку. Загальна характеристика системи адміністративних стягнень. Попередження як вид адміністративного стягнення. Адміністративний штраф. Оплатне вилучення предмета, який став знаряддям вчинення чи об'єктом адміністративного правопорушення. Конфіскація предмета, який став знаряддям вчинення чи об'єктом адміністративного правопорушення. Позбавлення спеціального права, наданого громадянину. Виправні роботи. Громадські роботи. Адміністративний арешт. Видворення іноземців та осіб без громадянства за межі України. Загальні правила накладення адміністративних стягнень. Обставини, що обтяжують відповідальність за адміністративне правопорушення. Обставини, що пом'якшують відповідальність за адміністративне правопорушення. Поняття адміністративного процесу. Принципи адміністративного процесу. Структура адміністративного процесу та його основні елементи. Нормотворчі провадження. Установчі провадження. Правозастосовчі провадження. Контрольно-наглядові провадження. Поняття, ознаки та завдання провадження в справах про адміністративні правопорушення. Принципи провадження в справах про адміністративні правопорушення. Особи, що беруть участь у провадженні в справах про адміністративні правопорушення. Компетентні органи і посадові особи, уповноважені здійснювати провадження в справах про адміністративні правопорушення. Суб'єкти, що мають особистий інтерес у справі про адміністративне правопорушення. Особи і органи, що сприяють здійсненню провадження в справах про адміністративні правопорушення. Громадські організації, трудові колективи, адміністрація за місцем роботи порушника. Поняття та види стадій провадження у справах про адміністративні правопорушення. Звичайне та спрощене провадження в справі про адміністративні правопорушення. Адміністративне розслідування. Поняття та зміст протоколу про адміністративне правопорушення. Розгляд справи про адміністративне правопорушення. Підвідомчість справ про адміністративні правопорушення. Основні етапи розгляду справи про адміністративне правопорушення (підготовка справи, аналіз зібраних матеріалів, прийняття постанови, доведення постанови до відома) Види та зміст постанов по справах про адміністративні правопорушення. Оскарження постанов у справах про адміністративні правопорушення. Види рішень державних органів (посадових осіб) за результатами розгляду скарг на постанови про адміністративні правопорушення. Стадія виконання постанов в справах про адміністративні правопорушення. Поняття адміністративно-правових режимів. Правові ознаки адміністративно-правових режимів. Класифікація адміністративно-правових режимів. Правовий режим надзвичайного стану (підстави введення, процедура введення, спеціальні заходи адміністративного примусу правового режиму надзвичайного стану). Правовий режим воєнного стану (підстави введення, процедура введення, спеціальні заходи адміністративного примусу правового режиму воєнного стану). Особливості реалізації повноважень органами державної влади та місцевого самоврядування за умов режиму воєнного стану. Правовий режим державної таємниці(підстави введення режиму, інформація, яка становить державну таємницю, ступені секретності, органи, які забезпечують режим державної таємниці). Мета та завдання державного управління економікою. Повноваження Президента України в сфері управління економікою. Повноваження КМУ в сфері управління економікою. Повноваження центральних органів виконавчої влади по управлінню економікою. Функції місцевих органів виконавчої влади у сфері державного управління економікою. Органи місцевого самоврядування як суб'єкти державного управління економікою. Загальні засади управління адміністративно-політичною сферою. Повноваження Президента України в адміністративно-політичній сфері. Повноваження КМУ в адміністративно-політичній сфері. Повноваження місцевих державних адміністрацій та місцевих рад в адміністративно-політичній сфері. Центральні органи виконавчої влади в сфері управління обороною та безпекою (Служба безпеки України, Міністерство оборони України, Міністерство надзвичайних ситуацій України). Повноваження Міністерства закордонних справ України. Система закордонних органів Міністерства закордонних справ. Завдання та система

органів управління юстицією. Система та структура органів внутрішніх справ. Міліція: поняття, повноваження, структура. Організаційно-правові засади управління соціально-культурно сферою. Повноваження КМУ в сфері освіти та науки. Повноваження центральних органів виконавчої влади в сфері освіти та науки. Повноваження місцевих рад та місцевих державних адміністрацій в сфері освіти та науки. Повноваження Президента та КМУ в сфері охорони здоров'я. Повноваження центральних органів виконавчої влади в сфері охорони здоров'я. Повноваження Президента та КМУ в соціальній сфері. Повноваження центральних органів виконавчої влади в соціальній сфері.

ФІНАНСОВЕ ПРАВО УКРАЇНИ

Поняття предмету фінансового права. Особливості предмету фінансового права. Поняття та правова природа публічних фінансів. Види публічних фінансів. Розмежування публічних та приватних фінансів. Етатистська доктрина фінансового права: етапи зародження та особливості. Людиноцентриська доктрина фінансового права: етапи зародження та особливості. Егалітарна доктрина фінансового права. Поняття методу правового регулювання публічних фінансів. Особливості методу правового регулювання суспільних відносин в галузі фінансового права. Суміжні ознаки методів фінансового права. Проблема юридичної рівності учасників фінансових правовідносин. Структура методу правового регулювання фінансових відносин: а) позитивні зобов'язання та дозволи у фінансовому праві; б) заборони та погодження у фінансовому праві; в) рекомендації та заохочення; г) договірно-правовий метод регулювання фінансових відносин. Становлення науки фінансового права. Розвиток науки фінансового права кінця 19 – початку 20 ст.. Особливості розвитку радянської науки фінансового права. Пострадянська наука фінансового права. Основні типи доктринальних підходів в сучасній науці фінансового права. Етатистський підхід в науці фінансового права. Людиноцентриський підхід в науці фінансового права. Егалітарний підхід в науці фінансового права. Поняття науки фінансового права. Поняття та особливості предмета науки фінансового права. Поняття та особливості об'єкта науки фінансового права. Методологія науки фінансового права. Цілі та методи пізнання фінансового права. Система науки фінансового права. Класичні філософські та правові поняття категорії “начало”. Трансформація категорії “начало” в постсоціалістичному праворозумінні. Об'єктивна природа начал фінансового права. Субстанціональні якості (виміри) начал фінансового права: а) субстанціональна властивість рівного масштабу (міри, критерію) прав та обов'язків усіх суб'єктів фінансових правовідносин з приводу публічних фінансів (онтологічний вимір); б) об'єктивна нормативність фінансового права, виражена та закріплена у відповідних позитивних формах (гносеологічний вимір); в) адекватність приватних та публічних інтересів суб'єктів фінансових правовідносин (аксіологічний вимір). Місце “начал фінансового права” в ієрархічній структурі об'єктивного фінансового права. Поняття конституційних засад фінансового права. Конституційна природа фінансового права. Види (зовнішні форми) конституційних засад фінансового права: а) писане “конституційне фінансове право”; б) неписане “конституційне фінансове право”; в) судове “конституційне фінансове право”. Субстанціональні якості конституційних засад фінансового права: а) природні принципи фінансового права; б) позитивні принципи фінансового права; в) установчі конституційні фінансово-правові приписи; г) компетенційні фінансово-правові приписи. Місце конституційних засад фінансового права в ієрархічній структурі об'єктивного фінансового права. Поняття юридичної конструкції у праві. Природа юридичних конструкцій фінансового права Види юридичних конструкцій фінансового права: а) повні юридичні конструкції фінансового права; б) неповні юридичні конструкції фінансового права; в) ідеальні юридичні конструкції фінансового права; г) реальні юридичні конструкції фінансового права. Субстанціональні якості юридичних конструкцій фінансового права. Концепція первинних і вторинних якостей груп елементів юридичних конструкцій фінансового права, їх внутрішні та зовнішні зв'язки. Місце юридичних конструкцій фінансового права в ієрархічній структурі об'єктивного фінансового права. Поняття фінансово-правової норми. Особливості фінансово-правової норми. Типи доктринальних підходів до розуміння фінансово-правової норми. Структура фінансово-правової норми. Особливості гіпотези,

диспозиції та санкції фінансово-правової норми. Дія фінансово-правових норм у просторі, часі та за колом осіб. Надання та зміна чинності нормам фінансового права. Ретроактивність норм фінансового права. Припинення дії норм фінансового права. Дія норм фінансового права щодо юридичних осіб. Дія норм фінансового права щодо фізичних осіб. Дія норм фінансового права щодо держави. Способи реалізації фінансово-правових норм: здійснення, виконання, дотримання та застосування. Поняття та об'єктивна зумовленість системи фінансового права. Радянські підходи до розуміння системи. Пострадянські підходи до розуміння системи фінансового права. Структурні елементи системи фінансового права. Загальна та Особлива частина фінансового права. Поняття матеріального фінансового права. Особливості матеріального фінансового права. Внутрішньогалузева диференціація матеріальних фінансових відносин як предмета фінансового права за сферами правового регулювання. Процесуальне фінансове право. Поняття процесуального фінансового права. Особливості процесуального фінансового права. Внутрішньогалузева диференціація процесуальних фінансових відносин як предмета фінансового права за сферами правового регулювання. Місце фінансового права в системі права України. Співвідношення норм фінансового та конституційного права. Співвідношення норм фінансового та адміністративного права. Співвідношення норм фінансового та цивільного права. Фінансово-правові інститути як основний структурний підрозділ системи фінансового права: поняття, ознаки. Види інститутів фінансового права: емісійне право; облікове та розрахункове право; інститут банківського права; інститут валютного регулювання та валютного контролю; інститут публічних видатків; інститут публічних доходів; інститут податкового права; інститут загальнообов'язкового особистого страхування; інститути державних та муніципальних запозичень, державного і муніципального боргу та державного кредиту. Співвідношення системи фінансового права та системи фінансового законодавства. Поняття та особливості суб'єктивного фінансового права. Структура суб'єктивного фінансового права. Поняття та особливості суб'єкта фінансового права. Класифікація суб'єктів фінансового права. Держава як суб'єкт фінансового права. Громадянське суспільство як суб'єкт фінансового права. Територіальна громада та органи місцевого самоврядування як суб'єкти правовідносин. Юридичні особи всіх форм власності як суб'єкти фінансових правовідносин, їх види та особливості. Фізичні особи як суб'єкти фінансового права, їх види та особливості. Захист прав суб'єктів фінансового права. Гарантії захисту прав суб'єктів фінансового права. Поняття та особливості фінансових правовідносин. Типи доктринальних підходів до розуміння фінансових правовідносин. Суб'єкти фінансових правовідносин. Класифікація фінансових правовідносин. Матеріальні фінансові правовідносини: поняття та ознаки. Процесуальні фінансові правовідносини: поняття та ознаки. Виникнення, зміна і припинення фінансових правовідносин. Юридичні факти у фінансовому праві. Відмінність фінансових правовідносин від інших видів правовідносин. Поняття фінансово-правового зобов'язання. Зміст фінансово-правового зобов'язання. Учасники фінансово-правового зобов'язання та його об'єкт. Види фінансово-правового зобов'язання. Виникнення та припинення фінансово-правового зобов'язань. Припинення фінансово-правового зобов'язань примусовим виконанням. Засоби публічно-правового забезпечення виконання фінансово-правових зобов'язань. Зміна фінансово-правового зобов'язання. Поняття та значення фінансово-правового контролю. Зміст фінансово-правового контролю, його основні напрямки. Фінансова дисципліна. Місце інституту фінансово-правового контролю в системі фінансового права. Загальна характеристика фінансового контролю як функції фінансів. Види фінансового контролю. Зовнішній фінансовий контроль: поняття та особливості. Внутрішній фінансовий контроль: поняття та види. Загальний та спеціальний фінансовий контроль. Державний фінансовий контроль. Муніципальний фінансовий контроль. Незалежний фінансовий контроль. Відомчий, позавідомчий та господарський (внутрішній) контроль. Громадський фінансовий контроль. Аудиторський фінансовий контроль. Особливості аудиторського фінансового контролю. Процедура аудиторського фінансового контролю. Методи фінансового контролю. Загальні методи фінансового контролю: метод переконання, метод примусу, метод координації, метод колегіальності, метод одно осібності. Поняття спеціальних методів фінансового

контролю. Особливості спеціальних методів фінансового контролю. Види спеціальних методів фінансового контролю. Особливості та значення перевірки та ревізії як методів фінансового контролю. Види перевірок та ревізій. Форми фінансового контролю. Види форм фінансового контролю. Система органів фінансового контролю. Міжнародно-правові стандарти організації державно-фінансового контролю. Юридична відповідальність у сфері фінансів та фінансово-правова відповідальність. Поняття фінансово-правової відповідальності. Особливості фінансово-правової відповідальності. Поняття фінансового правопорушення як підстави фінансово-правової відповідальності. Ознаки фінансового правопорушення як підстави фінансово-правової відповідальності. Види фінансово-правових правопорушень та їх особливості. Об'єкти правопорушень, що скоюють суб'єкти фінансового права. Переконавання та примус при забезпеченні законності у сфері фінансів. Поняття та особливості фінансово-правового примусу. Види фінансово-правової відповідальності та їх особливості. Поняття фінансово-правових санкцій. Особливості фінансово-правових санкцій. Ефективність застосування фінансово-правових санкцій. Види фінансово-правових санкцій. Поняття та особливості пені у фінансовому праві. Поняття та особливості штрафної санкції. Порядок застосування фінансово-правових санкцій. Поняття та особливості інституту емісійного права. Структура інституту емісійного права. Значення інституту емісійного права. Поняття та економіко-правова сутність грошей. Форми грошей та їх еволюція. Функції грошей у фінансових правовідносинах. Поняття та правова природа емісії у фінансовому праві. Державне регулювання ринків фінансових послуг. Національна комісія з регулювання ринків фінансових послуг як регулятора на ринку фінансових послуг. Поняття та завдання банківської системи України. Структура банківської системи України. Правовий статус банківських об'єднань. Правовий механізм банківської системи України. Правовий статус Національного банку України. Керівні органи та структура Національного банку України. Поняття, ознаки та види комерційних банків. Правове регулювання створення та діяльності банків. Правове регулювання припинення діяльності банків. Порядок відкриття та закриття рахунків в установах банків. Правовий режим коштів на банківському рахунку. Правове регулювання та види касових операцій банку. Поняття та правові засади безготівкових банківських розрахунків. Правове регулювання банківського нагляду. Організаційно-правова структура банківського нагляду. Заходи впливу за порушення банківського законодавства. Поняття, ознаки та правова природа грошового обігу. Еволюція правового регулювання грошового обігу. Правові основи організації грошової системи України. Грошовий обіг та грошова система: співвідношення понять. Принципи організації і функціонування грошової системи. Еволюція грошової системи та грошових реформ в Україні. Грошова одиниця як елемент грошової системи держави. Система грошової одиниці. Грошові знаки: поняття та правова характеристика. Поняття, типи та види валютних систем. Становлення та розвиток валютної системи України. Еволюція правового регулювання валютних відносин на території України. Валютна система як елемент міжнародних валютних відносин. Поняття та особливості валютних правовідносин. Види валютних правовідносин. Валюта та валютні цінності як об'єкт валютних правовідносин. Поняття валюти та валютних цінностей. Класифікація валюти. Поняття та правові ознаки валютних операцій. Класифікація валютних операцій. Порядок ліцензування валютних операцій в Україні. Правове регулювання форм міжнародних валютних розрахунків. Поняття та юридичний зміст валютного регулювання. Методи валютного регулювання. Поняття та правовий механізм валютного контролю. Суб'єкти валютного контролю. Відповідальність суб'єктів міжбанківського валютного ринку. Еволюція поняття «видатків» у державі: етап виключно «суспільних» потреб общини; етап існування переважно приватних потреб; етап існування як публічних, так і приватних потреб. Історичний розвиток та становлення видатків як суспільно-економічної категорії. Місце видатків у системі публічних витрат. Публічні видатки як категорія фінансового права. Поняття публічних видатків. Правова природа публічних видатків. Дискусійні питання кваліфікації видатків як зобов'язувальних відносин. Теоретичне та практичне значення класифікації публічних видатків. Основні положення та принципи системи статистики публічних фінансів МВФ. Класифікація публічних видатків в Україні. Публічні

видатки держави. Публічні видатки органів місцевого самоврядування. Публічні видатки соціального призначення. Бюджетна класифікація видатків: економічна класифікація публічних видатків; функціональна класифікація видатків; відомча класифікація видатків. Особливості класифікації видатків публічних фондів соціального призначення. Поняття програмно-цільового методу фінансування. Особливості та принципи програмно-цільового методу фінансування. Поняття кошторисно-бюджетного режиму фінансування. Основні положення та принципи кошторисно-бюджетного режиму фінансування. Правове регулювання фінансування соціального захисту населення, соціального забезпечення та охорони здоров'я. Правове регулювання фінансування освіти, культури та спорту. Правове регулювання фінансування видатків на державне управління, національну оборону, правоохоронну діяльність та забезпечення безпеки держави. Правовий режим позабюджетних коштів бюджетних установ. Поняття та правова природа публічних доходів. «Публічні доходи» як категорія науки фінансового права. Основні типи доктринальних підходів до розуміння категорії «публічні доходи». Інститут публічних доходів в системі фінансового права. Особливості формування інституту публічних доходів. Проблеми правового регулювання публічних доходів. Система публічних доходів. Передумови виникнення та правова природа знеособлених публічних доходів. Поняття знеособлених публічних доходів. Види знеособлених публічних доходів. Правові закономірності та принципи знеособлених публічних доходів. Поняття та правова природа індивідуалізованих публічних доходів. Система індивідуалізованих публічних доходів. Особливості правового регулювання індивідуалізованих публічних доходів. Поняття та особливості інституту податкового права. Поняття, правові ознаки та принципи побудови податкової системи України. Структура податкової системи України. Правове регулювання адміністрування податків в Україні. Правове регулювання загальнодержавних податків. Непрямі податки в Україні. Правове регулювання податку на додану вартість. Правове регулювання акцизного податку. Правове регулювання прямих податків в Україні. Податок з доходів фізичних осіб. Податок на прибуток підприємств. Правове регулювання спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва. Правове регулювання місцевих податків та зборів. Поняття та правова природа юридичної конструкції податку. Системність та структурованість юридичної конструкції податку. Поняття елемента юридичної конструкції податку. Концепція первинних і вторинних якостей елементів юридичної конструкції податку. Фіскальні елементи юридичної конструкції податку. Організаційні елементи юридичної конструкції податку. Захисні елементи юридичної конструкції податку. Поняття та правові особливості зборів та інших обов'язкових платежів. Поняття правовідносин в сфері справляння зборів та інших обов'язкових платежів. Особливості формування інституту зборів та інших обов'язкових платежів до бюджету. Розмежування податків та зборів і інших обов'язкових платежів. Система зборів та інших обов'язкових платежів. Проблеми справляння окремих видів зборів та інших обов'язкових платежів. Місце мита в складі державних доходів. Правове регулювання зборів та інших обов'язкових платежів, що сплачуються до місцевих бюджетів. Правова природа страхування. Державне обов'язкове страхування як інститут фінансового права. Принципи загальнообов'язкового особистого страхування. Передумови загальнообов'язкового державного особистого страхування. Фінансові правовідносини у сфері страхування. Юридичний факт як підстава виникнення, зміни та припинення правових відносин у сфері загальнообов'язкового особистого страхування. Правовий статус учасників правових відносин у сфері загальнообов'язкового особистого страхування. Основні види загальнообов'язкового особистого страхування. Особливості фінансово-правового регулювання страхування життя та здоров'я на випадок хвороби. Особливості фінансово-правового регулювання страхування від нещасних випадків. Правове регулювання медичного страхування. Поняття та принципи міжбюджетних відносин. Поняття та правові ознаки трансферту. Міжбюджетні трансферти як вид регулюючих неподаткових доходів бюджетів України. Нормативно-правове регулювання міжбюджетних відносин і надання міжбюджетних трансфертів бюджетам України. Види міжбюджетних трансфертів, їх правове регулювання. Умови надання міжбюджетних трансфертів. Формула розподілу обсягу міжбюджетних

трансфертів (дотацій вирівнювання та коштів, що передаються до державного бюджету) між державним бюджетом та місцевими бюджетами. Дотація: поняття, правові ознаки. Субвенція: поняття та правова природа. Правова процедура надання дотацій і субвенцій місцевим бюджетам. Правовий режим коштів, що передаються до Державного бюджету України та місцевих бюджетів з інших місцевих бюджетів. Поняття правові засади та форми публічних запозичень. Поняття та правова природа публічного боргу. Характеристика державного боргу в системі фінансово-правових категорій. Принципи правового регулювання відносин у сфері державного боргу. Співвідношення категорій «державний борг» та «державний кредит». Правовий статус суб'єктів відносин у сфері державного боргу. Фінансово-правові основи управління державним боргом. Поняття та складові місцевого боргу. Право на запозичення органів місцевого самоврядування. Муніципальний кредит: поняття та правова природа. Поняття та класифікація державних боргових цінних паперів. Поняття та правова характеристика облігацій державної позики. Поняття та правові ознаки державних казначейських зобов'язань. Поняття та правова природа бюджету, його значення для функціонування держави. Бюджетний устрій України. Поняття та структура бюджетної системи України. Принципи організації бюджетної системи України. Поняття та зміст бюджетної класифікації. Бюджетний процес в Україні. Поняття та ознаки бюджетного процесу. Суб'єкти бюджетного процесу. Стадії бюджетного процесу. Порядок складання проекту бюджету. Порядок розгляду проекту бюджету. Порядок затвердження бюджету. Зміст актів про бюджет. Порядок виконання бюджету. Звітність про виконання Державного бюджету України. Поняття, правові ознаки та види державних позабюджетних фондів коштів. Історія виникнення та становлення системи державних позабюджетних фондів коштів. Місце державних позабюджетних фондів коштів у сучасній фінансовій системі держави. Державні позабюджетні фонди коштів як категорія фінансового права. Засади нормативно-правового регулювання діяльності державних позабюджетних фондів коштів. Державне регулювання та нагляд за діяльністю державних позабюджетних фондів коштів. Напрямки державного регулювання у сфері державних позабюджетних фондів коштів. Методи державного регулювання та нагляду в системі державних позабюджетних фондів коштів. Правовий статус органів державного регулювання та нагляду за діяльністю державних позабюджетних фондів коштів. Поняття та правова природа фондів коштів органів місцевого самоврядування. Проблеми нормативно-правового регулювання фондів коштів органів місцевого самоврядування. Правовий статус фондів коштів органів місцевого самоврядування. Види фондів коштів органів місцевого самоврядування. Соціальні фонди коштів органів місцевого самоврядування (фонд підтримки індивідуального житлового будівництва на селі; фонд сприяння зайнятості населення України; фонд соціального страхування). Економічні фонди коштів органів місцевого самоврядування (територіальні дорожні фонди; приватизаційні житлові фонди; валютні фонди). Галузеві фонди коштів органів місцевого самоврядування. Джерела формування фондів коштів органів місцевого самоврядування. Поняття, зміст та методи державного нагляду за порядком зарахування та використання коштів фондів органів місцевого самоврядування. Поняття недержавних (накопичувальних) пенсійних фондів коштів в Україні. Історія виникнення та становлення системи недержавних (накопичувальних) пенсійних фондів коштів в Україні. Види недержавних (накопичувальних) пенсійних фондів коштів. Правовий статус недержавних (накопичувальних) пенсійних фондів коштів. Утворення недержавних пенсійних фондів коштів та умови початку їх діяльності. Правовий статус засновників, учасників та вкладників недержавних (накопичувальних) пенсійних фондів коштів. Органи управління недержавних пенсійних фондів коштів. Правовий режим пенсійних внесків та пенсійних активів недержавних (накопичувальних) пенсійних фондів коштів. Правове регулювання пенсійних виплат з недержавних пенсійних фондів коштів.

ТРУДОВЕ ПРАВО УКРАЇНИ

Трудове право України як самостійна галузь права, її співвідношення з суміжними галузями права. Предмет трудового права. Метод трудового права та його особливості. Сфера

дії норм трудового права. Функції трудового права. Система трудового права. Поняття принципів трудового права України. Класифікація принципів трудового права України. Загальні (основні) принципи трудового права. Зміст галузевих принципів трудового права. Поняття джерел трудового права України, форми їх вираження. Класифікація джерел трудового права. Система джерел трудового права, її особливості. Конституція України - основне джерело трудового права. Кодекс законів про працю та інші закони України, що регулюють трудові відносини, як джерело трудового права. Підзаконні акти, що регулюють трудові відносини, як джерела трудового права. Місце судових актів у системі джерел трудового права. Поняття і класифікація суб'єктів трудового права. Правовий статус суб'єктів і його зміст. Громадяни (працівники) як суб'єкти трудового права. Роботодавець як суб'єкт трудового права. Організації роботодавців як суб'єкти трудового права. Трудовий колектив як суб'єкт трудового права. Професійні спілки як суб'єкти трудового права. Поняття професійних спілок та принципи їх діяльності. Функції професійних спілок. Правовий статус професійних спілок. Гарантії діяльності професійних спілок. Поняття та види трудового колективу. Повноваження трудового колективу та їх класифікація. Механізм здійснення повноважень трудового колективу. Додаткові гарантії для виборних членів рад (правління) підприємств і рад трудового колективу. Поняття організацій роботодавців та їх об'єднань. Мета, завдання, принципи та гарантії створення та діяльності організацій роботодавців. Порядок створення та припинення організацій роботодавців. Повноваження організацій роботодавців та їх об'єднань. Поняття та система правовідносин у сфері трудового права. Поняття, загальна характеристика трудових правовідносин. Сторони трудових правовідносин. Зміст трудових правовідносин. Підстави виникнення, зміни та припинення трудових правовідносин. Похідні від трудових правовідносин. Соціальне партнерство як загально соціальна і правова категорія. Історія виникнення і розвитку соціального партнерства. Законодавство про соціальне партнерство в Україні. Форми соціального партнерства. Акти соціального партнерства, їх правова природа та зміст. Колективний договір – акт соціального партнерства. Сторони колективного договору. Порядок ведення переговорів і укладення колективних договорів. Зміст колективного договору. Поняття, юридична природа соціально-партнерських угод. Види угод та їх сторони. Порядок розробки соціально-партнерських угод. Зміст угод. Відповідальність за порушення законодавства про колективні договори і угоди. Законодавство про зайнятість населення. Поняття зайнятості населення та державна політика у цій сфері. Правовий статус громадян, які шукають роботу та безробітних. Порядок реєстрації, перереєстрації та ведення обліку безробітних. Поняття підходящої роботи. Форми працевлаштування. Органи, які здійснюють працевлаштування та їх правовий статус. Матеріальне забезпечення на випадок безробіття: види та умови надання. Поняття і сторони трудового договору. Зміст трудового договору. Форма трудового договору. Порядок укладення трудового договору. Види трудового договору. Зміна умов трудового договору. Підстави припинення трудового договору. Відсторонення від роботи. Розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця. Розірвання трудового договору з ініціативи працівника. Порядок оформлення звільнення та розрахунку. Вихідна допомога. Поняття робочого часу. Види робочого часу. Поняття режиму робочого часу і порядок його встановлення. Облік робочого часу. Робота понад встановлену тривалість робочого часу. Поняття часу відпочинку і його види. Поняття відпусток та їх види. Щорічна основна відпустка: право на відпустку та порядок її надання. Щорічні додаткові відпустки, підстави їх надання і тривалість. Додаткові відпустки у зв'язку з навчанням. Творчі відпустки. Соціальні відпустки, підстави їх надання і тривалість. Відпустки без збереження заробітної плати. Поняття заробітної плати та її структура. Державний та договірний способи регулювання оплати праці. Мінімальна заробітна плата. Поняття тарифної системи оплати праці та її елементи. Системи оплати праці. Форми виплати заробітної плати. Строки, періодичність виплати заробітної плати. Гарантії в оплаті праці та порядок оплати праці у випадках, коли робота виконувалась при відхиленні від нормальних умов праці. Гарантійні та компенсаційні виплати, їх види. Поняття трудової дисципліни та методи її забезпечення. Внутрішній трудовий розпорядок на підприємствах, установах, організаціях. Заохочення за успіхи в роботі і порядок

їх застосування. Поняття дисциплінарної відповідальності працівників. Види дисциплінарної відповідальності. Поняття дисциплінарного проступку. Види дисциплінарних стягнень. Строки для застосування дисциплінарних стягнень. Порядок застосування дисциплінарних стягнень. Оскарження і зняття дисциплінарних стягнень. Поняття та функції матеріальної відповідальності. Підстави і умови матеріальної відповідальності сторін трудових правовідносин. Види матеріальної відповідальності сторін трудових відносин. Матеріальна відповідальність за шкоду, завдану роботодавцю його працівниками. Обмежена матеріальна відповідальність працівників. Повна матеріальна відповідальність працівників. Визначення розміру шкоди, що підлягає покриттю. Порядок покриття шкоди, заподіяної працівниками роботодавцю. Матеріальна відповідальність роботодавця за шкоду, заподіяну працівникові. Поняття охорони праці та її значення. Право працівника на охорону праці та його гарантії. Особлива охорона праці жінок, молоді, осіб з пониженою працездатністю. Розслідування нещасних випадків професійних захворювань і аварій на виробництві. Спеціальне розслідування нещасних випадків. Нагляд і контроль за додержанням законодавства про працю і правил з охорони праці. Державні органи, які здійснюють нагляд і контроль за додержанням законодавства про працю. Відповідальність службових осіб за порушення законодавства про працю і правил по охороні праці. Поняття трудових спорів. Види трудових спорів. Індивідуальні трудові спори: поняття, предмет і сторони. Порядок розгляду індивідуальних трудових спорів. Розгляд індивідуального трудового спору Комісією з трудових спорів. Розгляд трудових спорів у судовому порядку. Поняття колективних трудових спорів (конфліктів) їх предмет, сторони. Органи з вирішення колективних трудових спорів (конфліктів). Примирна комісія, її склад і компетенція. Трудовий арбітраж, його склад і компетенція. Правове становище незалежного посередника. Національна служба посередництва і примирення України. Страйк як крайній засіб вирішення колективних трудових спорів (конфліктів).

МІЖНАРОДНЕ ПУБЛІЧНЕ ПРАВО

Міжнародна система, міжнародні відносини і міжнародне право. Міжнародне право як особлива система права. Функції міжнародного публічного права. Співвідношення міжнародного і внутрішньодержавного права. Міжнародне публічне право і міжнародне приватне право. Міжнародне публічне право, зовнішня політика і дипломатія. Міжнародне публічне право і міжнародна мораль. Поняття та характеристика джерел міжнародного публічного права. Поняття норм міжнародного публічного права та їх класифікація. Кодифікація і прогресивний розвиток міжнародного права. Поняття та характерні риси основних принципів міжнародного права. Система основних принципів міжнародного публічного права. Принцип утримання у міжнародних відносинах від погрози силою або її застосування. Принцип розв'язання міжнародних спорів мирними засобами. Принцип невтручання у справи, що входять до внутрішньої компетенції держави. Принцип співробітництва держав (солідарного утримання від надання допомоги будь-якій державі, проти якої ООН починає дії превентивного або примусового характеру). Принцип рівноправності та самовизначення народів. Принцип суверенної рівності держав. Принцип сумлінного виконання членами ООН прийнятих на себе зобов'язань за Статутом ООН. Принцип територіальної цілісності держав. Принцип непорушності державних кордонів. Принцип загальної поваги прав людини. Поняття суб'єкта міжнародного публічного права. Поняття та структура міжнародної правосуб'єктності. Держави – основні суб'єкти міжнародного публічного права. Міжнародна правосуб'єктність народів і націй, які борються за своє визволення. Правосуб'єктність міжнародних (міжурядових, міждержавних) організацій. Державоподібні утворення як суб'єкти міжнародного права. Основні категорії територій за видами правового режиму. Державна територія. Склад і юридична природа державної території. Державні кордони та їх правовий режим. Міжнародно-правова регламентація становища населення. Способи набуття громадянства. Способи втрати громадянства. Правовий статус біженців і переміщених осіб. Право притулку. Роль і місце інституту міжнародно-правового визнання у загальній системі міжнародного публічного права. Теорії визнання нових держав у міжнародному праві. Поняття правонаступництва. Суб'єкти та об'єкти правонаступництва у міжнародному праві. Загальна

характеристика мирних засобів і способів вирішення спорів між державами. Системи засобів мирного вирішення спорів між державами. Безпосередні переговори як засіб вирішення міжнародних спорів. Консультації як особлива форма переговорів між державами. Добрі послуги і посередництво: загальні риси і відмінності між ними. Міжнародна слідча процедура. Міжнародний судовий розгляд. Загальна характеристика міжнародно-правової відповідальності. Зміст міжнародно-правової відповідальності. Суб'єкти міжнародно-правової відповідальності. Підстави міжнародно-правової відповідальності. Обставини, що виключають міжнародну протиправність діянь. Поняття і кодифікація права міжнародних договорів. Класифікація договорів. Форма міжнародного договору та її значення. Структура та мова договору. Стадії укладення договорів. Дія міжнародних договорів. Нечинність, призупинення і відновлення дії договорів. Припинення дії міжнародних договорів. Поняття та джерела дипломатичного і консульського права. Органи зовнішніх зносин держави та їх система. Міжнародно-правове регулювання організації та діяльності постійних дипломатичних представництв. Дипломатичні привілеї та імунітети. Статус спеціальних місій. Консульські установи: їх структура, персонал і функції. Дипломатичне право міжнародних організацій. Поняття і джерела міжнародного гуманітарного права. Міжнародні стандарти у галузі прав людини та їх міжнародно-правове забезпечення у мирний час. Захист прав людини у період збройних конфліктів. Правове становище учасників збройних конфліктів. Захист жертв війни. Правовий статус військовополонених. Міжнародно-правовий захист цивільного населення, об'єктів і культурно-історичних цінностей під час війни. Міжнародно-правова регламентація закінчення воєнних дій і стану війни. Поняття і джерела права міжнародних організацій. Поняття і класифікація міжнародних (міжурядових, міждержавних) організацій. Нормотворча функція міжнародних організацій в системі міжнародно-правового регулювання. Історія створення і правова природа ООН. Регіональні організації: загальна характеристика. Проблема міжнародних неурядових організацій в міжнародному праві. Інститут міжнародних конференцій. Поняття, джерела і кодифікація міжнародного морського права. Класифікація морських просторів. Внутрішні морські води. Правовий статус іноземних суден у внутрішніх морських водах. Територіальне море (територіальні води). Континентальний шельф. Виключна економічна зона. Права, обов'язки і юрисдикція прибережної держави. Міжнародно-правовий режим відкритого моря. Правовий статус архіпелажних вод. Міжнародні морські протоки. Міжнародні канали. Міжнародний район морського дна ("Район"). Поняття і зміст міжнародного повітряного права. Джерела міжнародного повітряного права. Правовий режим повітряного простору. Правове регулювання міжнародних комерційних повітряних сполучень. Поняття і головні особливості міжнародного космічного права. Міжнародно-правовий режим космічних об'єктів і правове становище космонавтів. Міжнародно-правове регулювання прикладних видів космічної діяльності. Поняття і джерела міжнародного кримінального права. Спеціальні принципи міжнародного кримінального права та їх нормативний зміст. Поняття та види злочинів у міжнародному кримінальному праві. Відповідальність за міжнародні злочини. Індивід як суб'єкт кримінальної відповідальності у міжнародному праві. Міжнародні організації у боротьбі з злочинністю. Допоміжні органи і спеціалізовані установи ООН. Міжнародна організація кримінальної поліції (Інтерпол). Правова допомога у кримінальних справах і видача злочинців. Міжнародно-правове регулювання співробітництва держав у боротьбі із злочинами міжнародного характеру.

Критерії оцінювання

Тест	Оцінка за 12-бальною системою оцінювання	Оцінка за 100-бальною системою оцінювання	Оцінка за 200-бальною системою оцінювання
1	0	2	4
2	0	4	8
3	0	6	12
4	1	8	16
5	1	10	20
6	1	12	24
7	2	14	28
8	2	16	32
9	2	18	36
10	2	20	40
11	3	22	44
12	3	24	48
13	3	26	52
14	3	28	56
15	4	30	60
16	4	32	64
17	4	34	68
18	4	36	72
19	5	38	76
20	5	40	80
21	5	42	84
22	5	44	88
23	6	46	92
24	6	48	96
25	6	50	100
26	6	52	104
27	7	54	108
28	7	56	112
29	7	58	116
30	7	60	120
31	8	62	124
32	8	64	128
33	8	66	132
34	8	68	136
35	9	70	140
36	9	72	144
37	9	74	148
38	9	76	152
39	10	78	156
40	10	80	160
41	10	82	164
42	10	84	168
43	11	86	172
44	11	88	176
45	11	90	180
46	11	92	184
47	12	94	188
48	12	96	192
49	12	98	196
50	12	100	200

Рекомендована література

Основна література

1. Адміністративне право України: Підручник / За ред. акад. С.В. Ківалова – Одеса, 2004.
2. Бюджетний кодекс України від 8 липня 2010 року // Офіційний Вісник України, 2010. – № 59. – стор. 9, стаття 2047.
3. Воронова Л.К. Фінансове право України: Підручник. – К.: Прецедент; Моя книга, 2007. – 488с
4. Георгіца А. З. Міжнародне публічне право. Загальна частина. – Чернівці: Рута, 1995. – 230 с.
5. Дмитренко Е.С. Фінансове право України. – Загальна частина: Навчальний посібник. – К.: Алеута; КНТ, 2006. – 376с.
6. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 року // Відомості Верховної Ради УРСР, 1984. – № 51, стаття 1122
7. Колпаков В.К., Кузьменко О.В. Адміністративне право України: Підручник. – К.: Юрінком Інтер, 2004.
8. Конституційне право України: підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / Л.К. Байрачна, Ю.Г. Барабаш, Ф.В. Веніславський; За ред.: В.П. Колісник, Ю.Г. Барабаш; Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. – Х.: Право, 2008. – 416 с.
9. Кримінальне право України. Особлива частина: Підручник / Ю.В. Александров, О.О. Дудоров, В.А. Клименко, М.І. Мельник та ін.; За ред. М.І. Мельника, В.А. Клименка. – 3-те вид., перероб. та допов. – К.: Атіка, 2009. – 744 с.
10. Кримінальне право України: Особлива частина: підручник / Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, В.І. Тютюгін та ін.; за ред. В.В. Сташиса, В.Я. Тація. – 4-те вид., перероб. і допов. – Х.: Право, 2010. – 608 с.
11. Кримінальне право України: Особлива частина: підручник / Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, В.І. Тютюгін та ін.; за ред. В.В. Сташиса, В.Я. Тація. – 4-те вид., перероб. і допов. – Х.: Право, 2010. – 608 с.
12. Кримінальне право України. Загальна частина: підруч. / Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, Л.М. Кривоченко; за ред. В.В. Сташиса; В. Я. Тація; М-во освіти і науки України. – 3-те вид., перероб. і допов. – К. : Юрінком Інтер, 2007. – 495 с.
13. Кримінальне право України. Загальна частина: Підручник / М.І. Бажанов, Ю.В. Баулін, В.І. Борисов та ін.; За ред. М.І. Бажанова, В.В. Сташиса, В.Я. Тація; М-во освіти і науки України. – 2-ге вид., перероб. і допов. – К.: Юрінком Інтер, 2005. – 479 с.
14. Кримінальне право України: Загальна частина: Підручник для студентів вищ. навч. закладів / М.І. Бажанов, Ю.В. Баулін, В.І. Борисов та ін.; За ред. М.І. Бажанова, В.В. Сташиса, В.Я. Тація; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. – К. : Юрінком Інтер; Х. : Право, 2002. - 415 с.
15. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року // Офіційний Вісник України, 2001. – № 21. – ст. 920.
16. Кримінальний процес України: Підручник / Є.Г. Коваленко, В.Т. Маляренко. – К.: Юрінком Інтер, 2006.
17. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року // Офіційний Вісник України, 2012. – № 37. – стор. 11, стаття 1370.
18. Кримінально-процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар. За заг. ред. В.Т. Маляренка, В.Г. Гончаренка. – Вид. п'яте, перероблене та доповнене – К.: «Юрисконсульт», КНТ. – 2008.
19. Курс сучасного конституційного права України: академічний курс / О.В. Скрипнюк . – Х.: Право, 2009. – 468с.
20. Кучинська О.П., Кучинська О.А. Кримінальний процес України: Навч. посіб. – К.: Прецедент, 2005.

21. Міжнародне право: підручник / Ліпкан В.А., Антипенко В.Ф., Акулов С.О. та ін. / заг. ред. В.А. Ліпкана. – К.: КНТ, 2009. – 752 с.
22. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / За ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. – 3-тє вид., перероб. та доп. – К.: Атіка, 2012. – 1056 с.
23. Орлюк О.П. Фінансове право. Академічний курс: Підручник. Київ. Юрінком Інтер, 2010. – 808 с.
24. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року // Голос України, 2010. – № 229.
25. Прилипко С.М., Ярошенко О.М., Трудове право України: Підручник. – Харків: ФІНН, 2010. – 752 с.
26. Прокопенко В.І. Трудове право: Підручник. – Харків: Консум, 2002.
27. Теліпко В.Е., Овчаренко А.С. Міжнародне публічне право: Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 608 с.
28. Трудове право: Академічний курс: Підручник для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / За ред. П.Д. Пилипенка. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2006. – 544 с.
29. Федорук Н.С. Адміністративне право України (загальна частина): навчальний посібник – Чернівці: ЧНУ – 2011р. – 296с.
30. Цивільне право України. Академічний курс. Підручник. У 2 т. / За заг. ред. Я.М. Шевченко. – Вид. 2-ге, доп. і перероб. – Т.2. Особлива частина. – К.: Концерн видавничий дім «Ін Юре», 2006. – 520 с.
31. Цивільне право України. Загальна частина: підручник / за ред. І.А. Бірюкова, Ю.О. Заїки. – 2-ге вид., змінене та допов. – К.: КНТ, 2008. – 478 с.
32. Цивільне право України. Загальна частина: підручник. / О.В.Дзера, Д.В. Боброва, А.С. Довгерт та ін.; За ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнецової. – К.: Юрінком Інтер, 2010. – 976 с.
33. Цивільне право України. Особлива частина: підручник / за ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнецової, Р.А. Майданика. – 3-тє вид., перероб. і доп. – К.: Юрінком Інтер, 2010. – 1176 с.
34. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року // Офіційний Вісник України, 2003. – № 11. – стор. 7, стаття 461.
35. Цивільний процес: Навч. посіб. / А.В. Андрушко, Ю.В. Білоусов, Р.О. Стефанчук, О.І. Угриновська. – За ред. Ю.В. Білоусова. – К.: Прецедент, 2005. – 293 с.
36. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 року // Офіційний Вісник України, 2012. – № 16. – стор. 11, стаття 1088.
37. Шевчук А.В., Дякур М.Д. Кримінальне право України (Особлива частина). Навчальний посібник. – Чернівці: Чернів. нац. ун-т, 2013. – 472 с.
38. Штефан М.Й. Цивільне процесуальне право України: Академічний курс: Підручник для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. – К.: Концерн „Видавничий Дім Ін Юре”, 2005. – 624с.

Додаткова література

1. Адміністративне право України. Академічний курс. У двох томах. Том 1. Загальна частина. – К.: Юридична думка, 2004.
2. Адміністративне право України: Підручник / За ред. проф. Битяка Ю.П. – Харків, 2005.
3. Бабін І.І. Бюджетне право України: навч. посібник / І.І. Бабін. – Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2010. – 296с.
4. Бабін І.І. Податкове право України. Навчальний посібник / І.І. Бабін. – Чернів. нац. ун-т, 2012. – 504с.
5. Баймуратов М.О. Міжнародне право: Підручник. – Суми: ВТД “Університетська книга”; Одеса: “Астропринт”, 2006. – 424 с.
6. Коваленко Є.Г. Кримінальний процес України: Навч. посіб. – К.: Юрінком Інтер, 2003.
7. Комаров В.В. Предмет цивільного процесуального права. – Харків. – 1992.
8. Конституційне право України: посіб. для підготов. до іспиту / Ю.Г. Барабаш; за заг. ред. Ю.Г. Барабаша. – Х.: Право, 2012. – 303 с.

9. Кравченко В. В. Конституційне право України: навч. посіб. / В.В. Кравченко. – Вид. 6-те, випр. та доп. – К.: Атіка, 2008. – 592 с.
10. Кримінальне право України: Загальна частина: Підручник для студентів юрид. спец. вищ. закладів освіти / За ред. професорів М.І. Бажанова, В.В. Сташиса, В.Я. Тація. – Київ-Харків: Юрінком Інтер-Право, 2001. – 416 с.
11. Кримінальний процес України: Підруч. для студентів юрид. спец. вищ. закладів освіти / Ю.М. Грошевий, Т.М. Мірошніченко, Ю.В. Хоматов та ін.; За ред. Ю.М. Грошевого та В.М. Хотенця. — Х.: Право, 2000.
12. Лукьянова Е.Г. Теория процессуального права. – М.: Изд-во Норма, 2003. – 240 с.
13. Международное право. Общая часть: Учебник / Отв. ред. Р.М. Валеев, Г.И. Курдюков. – М.: Статут, 2011. – 543 с.
14. Міжнародне право: Навч. посібник / За ред. М. В. Буроменського – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 336 с.
15. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. – 4-те вид., перероб. та допов. / За ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. – К.: Юридична думка, 2007. – 1184 с.
16. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України (2-е вид., перероб та доп.) / За ред. П.П. Андрушка, В.Г. Гончаренка, Є.В. Фесенка. – К.: Дакор, 2008. – 1428 с.
17. Науково-практичний коментар кримінального кодексу України / за ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. – 6-те вид., перероб. і допов. – К.: Юрид. думка, 2009. – 1235 с.
18. Проблемы науки гражданского процессуального права / В.В. Комаров, В.А. Бигун, В.В. Баранкова. – Харьков: Право, 2002. – 440 с.
19. Ромовська З. Українське цивільне право: Загальна частина. Академічний курс. Підручник – К.: Атіка, 2005. – 560 с.
20. Тимченко С.М., Калюжний Р.А., Пархоменко Н.М., Легуша С.М. Теорія держави та права. – К.: Видавець Паливода А.В., 2006. – 174 с.
21. Тлумачний словник з теорії держави і права / Упоряд. К.Г. Волинка. – К.: Магістр ХХІ, 2006. – 112 с.
22. Трудове право України: Академкурс: Підручник / За ред.. Хуторян Н.М. – К.: А.С.К., 2004.
23. Трудове право України: Підручник / За ред. Н.Б. Болотіної, Г.І. Чанишевої. – К.: Знання. – 2000.
24. Фінансове право України: Підручник / Г.В. Бех, О.О. Дмитрик, І.Є. Криницький; За ред. М.П. Кучерявенка. – К.: Юрінком Інтер, 2007. – 320с.
25. Цивільне право України: підручник. У 2 т. Т. 1 / В.І. Борисова, Л.М. Баранова, І.В. Жилінкова; за заг. ред. В.І. Борисової, І.В. Спасибо-Фатєєвої, В.Л. Яроцького; М-во освіти і науки України. – К.: Юрінком Інтер, 2007. – 479 с.